
У нумары: Насустрач IV з'езду БГКТ · КІТАБЫ · НОВЫ КОНКУРС

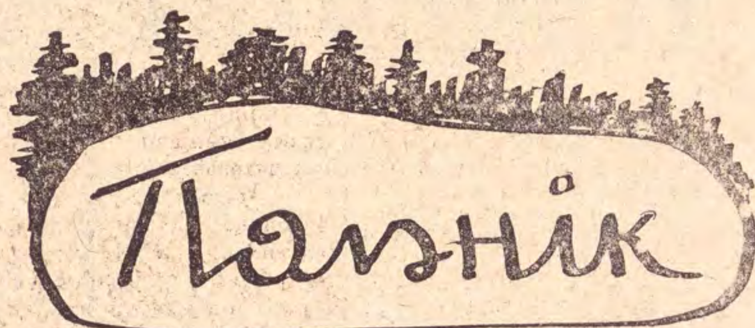
РОДНЫ КРАЯВІД

Не, мы не памыліліся. Гэта не экзатычная краіна. Здымак зроблены ў Белавежы і аўтарам яго з'яўляецца наш фотакарэспандэнт Коля Лес. Уся справа ў выбары тэмы.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 20 (377) | ГОД VIII | 19 мая 1963 ГОДА | ЦАНА 60 ГР.

Пераехаўшы мост на Сакалдзе, пясчаная дарога крута падымаецца ўгору. Гэта і ёсць Копная Гара. (Паводле паданняў, гэтую крутую гару некалі пры пабудове дарогі раскопвалі. Адтуль і назва — Копная).

Мясцовасць прыгожая. Глянеш з гары на аколіцу — унізе рэчка бурліць, сенажаці зеленеюць, а вакол вялікі масіў Супрасльскай пушчы. Глуш. Цішыня, якую парушае толькі гул аўтобусаў, што рэгулярна даязджае ў Крынкі. Пяць разоў туды, пяць разоў назад у Беласток, і зноў ціха.

— Халера ўзяла б чалавека, калі б не было па вушы работы, — кажа Пятро Платніцкі, шэф надлясніцтва ў Копнай Гары.

— Затое колькі ж тут прыгажосці, — прабую пярэчыць. — Рака, лес, паветра. Мабыць, і стрэльбу маеце?...

— Глупства, — перабівае надляснічы. — Усё гэта добра тыдзень, два, ну — месяц. Але пасядзелі б вы тут гадзікаў дзесяць — ваўком завылі б. Уся ваша прыгажосць зрабілася б шэрасцю. Ці вы сабе ўяўляеце, што я ўжо тры гады ў кіно не быў? Аб тэатры забыў нават, як ён выглядае. Адзіная разрыўка — гэта газета. І тое не заўсёды ёсць час прачытаць. Прыдзеш вечарам дамоў, напхаеш жывот і ў пасцель клоніць. Раніцай, чуць свет прыдуць леснікі і рабочыя, не станеш у ложку ляжаць.

Вакол Копнай Гары па лесе раскіданы вёсачкі: Трасцяное, Казлоў Луг, Вярхлесе, Азярок, Равок, Бароўшчына, Лазніск. Тут людзі жывуць сваім, лясным жыццём. Лес для іх — уся гаспадарчая апора. Глеба ў большасці — жоўтыя пяскі. Не выціснеш з яе багатага ўраджаю. А лес расце добра. Надлясніцтва ў Копнай Гары не малое. Лясы, якія яму падлягаюць, займаюць плошчу каля 9 тысяч гектараў. Гэта адно з найбольшых надлясніцтваў Беласточчыны. Таму і зарабіць тут, ці зімой, ці летам, можна заўсёды.

— Надляснічы, чалавек нядрэнны, — кажуць. — Гарэлкі не п'е (з паўлітрам да яго не падыдзеш, каб аформіць лясную справу). Шчырую працу цэніць. Папрацуеш, не шкадуючы сіл, атрымаеш усё, што табе належыць. Не ўкруне.

— Найбольшая наша база, калі гаварыць аб рабочых, гэта вёска Вярхлессе, — кажа надляснічы. — На жыхараў гэтай вёскі заўсёды можна разлічваць. Яны ж найбольш і працуюць у лесе.

— Чуў я, што жыхары Вярхлесся не дрэнныя майстры і ў пакражы лесу.

— Ну, гэта ўжо лішняе, — запярэчыў надляснічы. — Вядома, ахвотнікі на добрую «штуку» заўсёды знайшліся б, каб леснікі не пільнавалі. Але сасна ці іншая драўніна, гэта вам не іголка. У кішэнь не схаваеш. А каму ж гэта рупіць пайсці на прымусовы адпачынак? За лес у нас караюць не абы як. Добра аб гэтым ведаюць жыхары лясных вёсак. Некалькі год таму назад былі ахвотнікі. Цяпер няма.

Пятро Платніцкі ўжо 11 год працуе надляснічым у Копнай

(Працяг на стар. 4)

НАСУСТРАЧ IV З'ЕЗДУ БГКТ

У ГУРТКУ ПА-ГАСПАДАРСКУ

МІКАЛАЙ МІРУЦЬ — старшыня Прэзідыума ГРН у Юшкавым Грудзе.

IV З'езд Беларускага грамадска-культурнага таварыства, які адбудзецца ў чэрвені, будзе несумненна, так як і папярэднія з'езды, немалой падзеяй у жыцці нашай нацыянальнай меншасці. Таварыства на працягу сваёй 7-мігадовай дзейнасці здабыло сярод беларусаў, пражываючых у Польшчы, а перш за ўсё сярод земляробаў Беласточчыны, поўныя правы грамадзянства. БГКТ прымае актыўны ўдзел не толькі ў культурным жыцці асяроддзя, але з кожным годам праяўляе ўсё большую актыўнасць і ў гаспадарчых справах вёскі. Мог бы я тут падаць шмат прыкладаў з нашай грамады ў Юшкавым Грудзе, як гурткі БГКТ з Баршчэва, Рыбакоў, Бяндзюгі і другіх вёсак непасрэдна ўдзельнічалі ў пабудове дарог, рамонце святліц, пасадцы дрэў ці другіх грамадскіх працах, але, па-мойму, не ў гэтым справа.

Як вынікае з артыкула сакратара ГП БГКТ тав. Уладзіміра Юзвюка, які запачаткаваў на старонках «Нівы» перадз'ездаўскую дыскусію, галоўны напрамак далейшай (пасляз'ездаўскай) дзейнасці БГКТ — гэта сельгасасвета. Па-мойму, такі напрамак як найбольш абгрунтаваны і як найбольш слушны. Разглядаючы дзейнасць таварыства на тэрыторыі нашай грамады,назіраецца нейкая аднабаковасць, завужанасць, я б сказаў абмежаванасць у гэтай працы. У гуртках БГКТ грамады Юшкаў Груд, калі не браць пад увагу рэдкіх выключэнняў, у асноўным моладзь.

— У чым жа справа? — скажаце. — Моладзь — гэта ж наша будучыня.

Слушна. Дарэчы, я і сам не стары. Але БГКТ — гэта не маладзёжная арганізацыя. Чаму ж тады ў гуртках таварыства людзі старэйшага ўзросту — рэдкасць? Мне выдаецца таму, што дагэтуляшняя дзейнасць гуртка не была ў стане поўнасцю зацікавіць старэйшага жыхара. Пастаноўкі п'ес (на жаль, гэта ўсё яшчэ асноўная дзейнасць большасці гурткоў) маглі зацікавіць толькі жменьку маладых людзей, якія маюць меншыя ці большыя артыстычныя здольнасці. Вясковага дзядзьку (ды і наогул людзей старэйшага ўзросту) п'еса можа зацікавіць толькі як гледача. Масава прымаць удзел у пастаноўках (як артысты) дзядзькі не будуць. Зрэшты, няма ў гэтым патрэбы. Што ж тады можа іх зацікавіць у дзейнасці БГКТ?

«...Гаспадаром, — піша ў сваім артыкуле Ул. Юзвюк, — далей з'яўляецца найчасцей 50—60 гадовы бацька, які ў сваёй маладосці не меў магчымасці вучыцца, а зараз таксама не паглыбляе сваіх ведаў з сучаснай агракультуры...»

Вось уся бяда ў тым, што не паглыбляе. Сучасная сельскагаспадарчая тэхніка ўсё шырэйшай плынню ўліваецца ў нашыя вёскі. У нашым, Беластоцкім павеце нядаўна сельгасгурток з Пянькоў закупіў 101-шы трактар з камплектам сельгасмашын. Сто трактараў на палях павета — гэта ж проста рэвалюцыя ў апрацоўцы зямлі. Як жа нашыя дзядзькі падрыхтаваныя да гэтай рэвалюцыі? Заахвочваць да карыстання трактараў на гаспадарцы няма патрэбы. Напрыклад, у вёсках нашай грамады, дзе існуюць сельгасгурткі, сяляне проста вырываюць з рук трактар, сварацца за першынства ворыва. Пераканаліся, што трактарам араць можна шмат лепш і танней, чым традыцыйнымі коньмі. Але колькі ж выпадкаў, што ў глебу, заараную трактарам, дзядзька кідае збажыну рукой з традыцыйнай каробкі. Так, паводле яго, больш эканомна. Ніводнае зерне не змарнуецца.

Практыка паказвае, што асноўная большасць нашых сялян зусім не падрыхтавана да поўнага выкарыстання сучаснай сельгастэхнікі, якая ўсё больш запаўняе сялянскія панадворкі. Ды і падрыхтавацца ім не заўсёды ёсць магчымасць. З грамадскім аграномам, які найбольш можа зрабіць у напрамку сельгаскультуры, селянін сустракаецца рэдка. Не будзе ж ён за кожнай справай ехаць у аграномку (дарэчы, не ўсюды яны яшчэ ёсць). Шмат спраў селянін мог бы даведацца з кніжкі. Але паспрабуйце знайсці сельскагаспадарчую кніжку з галіны хаця б агракультуры ў нашых бібліятэках! А калі яна дзе і паявіцца, дык і так земляроб з ёю не сутыкнецца, бо няма каму заахвоціць яго прачытаць такую кніжку.

На маю думку, гурткі БГКТ павінны быць усё больш звязаны, больш супрацоўнічаць не толькі з павятовым домам культуры, так як было дагэтуль, але з павятовым праўленнем сельскагаспадарчых гурткоў, грамадскім агрономам, заатэхнікам, ветэрынарам і наогул сельскагаспадарчымі ўладамі.

Часцей хацелася б на сходах гурткоў бачыць не толькі артыстаў папулярнай «Лявоніхі», якія, так сказаць, даюць прафесіянальныя парады нашым дамарослым артыстам, але таксама лектараў таварыства, спецыялістаў па сельскай гаспадарцы, якія падкажуць селяніну прачытаць карысную кніжку, дапамогуць поўнасцю выкарыстоўваць усё тое новае, што зараз ёсць у вёсцы.

У справы сельгасасветы, па-мойму, больш павінны ўмешвацца і нашыя настаўнікі. У гэтым напрамку яны ж могуць зрабіць не менш, чым, напрыклад, у руху мастацкай самадзейнасці нашых гурткоў.

Справа ў тым, каб у сходах гуртка была зацікаўлена не толькі моладзь, але каб сюды масава прыходзіў селянін — гаспадар, ведаючы, што можа тут па-дзелавому абмеркаваць свае гаспадарчыя справы.

Гэта, па-мойму, і ёсць тая больш шырэйшая, больш складаная дзейнасць нашага таварыства.

ГАІЦІ І ДАМІНІКАНА

Зараз мы з'яўляемся сведкамі палітычнага напружання на востраве Гаіці, што ляжыць на Караібскім моры. Гэты востраў займаюць дзве дзяржавы: Дамінікана (3 мільёны насельніцтва) і Гаіці (3,5 мільёна насельніцтва). Палітычнае напружанне на востраве выклікана перад усім непаразуменнямі паміж гэтымі дзвюма дзяржавамі. У чым тут справа?

Яшчэ зусім нядаўна ў Дамінікане і Гаіці панавалі дыктатары, якіх падтрымлівалі Злучаныя Штаты. Трэба ж ведаць, што гэтыя краіны не маюць амаль зусім уласнай прамысловасці, а іх сельскагаспадарчая вытворчасць поўнасцю ўзалежнена ад экспарту ў ЗША, навязваючых свае не толькі эканамічныя, але і палітычныя ўмовы.

Два гады таму назад дыктатар Дамінікана Трухілія быў замардаваны. Дзякуючы гэтаму можна было правесці ва ўсходняй частцы вострава некалькі прагрэсіўных змен. Напрыклад, у снежні 1962 года ў Дамінікане адбыліся прэзідэнцкія выбары, у выніку якіх прэзідэнтам застаўся правадыр рэвалюцыйнай партыі Хуан Бош. Адразу пасля выбараў Бош паехаў у Вашынгтон, дзе запэўніў Кенедзі, што Дамінікана жадае і надалей застацца пад апекай ЗША. Гэтага і хапіла Злучаным Штатам, якія абвясцілі свету, што падтрымоўваюць «дэмакратычныя» ўрады Амерыкі. Як вядома, ЗША хочуць коштам абмежаваных рэформ прадухіліць паўтарэнне кубінскай рэвалюцыі, у якой - небудзь паўднёва-амерыканскай краіне. Дамінікана, якая ляжыць на Караібскім моры, спаўняе зараз асаблівую ролю — яна з'яўляецца загародай, мэтай якой — не дапусціць уплываў Кубы.

Справа аднак у тым, што ў другой палове вострав Гаіці, аддаленага толькі 55 кіламетраў ад берагоў Кубы, і надалей правіць дыктатар Дзювалье. Не хоча ён правесці ніякіх рэформ і сам сабе прадоўжыў на 6 год уладу, якая канчалася 15 мая г.г. Калі Дзювалье запыталі пра яго далейшыя намеры, дык дыктатар адказаў, што проста «ніякіх выбараў не будзе». Зразумела, што гэта не спадабалася Злучаным Штатам, якія хацелі і тут мець сваю загароду супроць Кубы.

Ужо ў мінулым годзе Злучаныя Штаты распачалі крокі супроць Гаіці, спыняючы гаспадарчую дапамогу. Гэтага аказалася замала, каб скінуць Дзювалье. І таму нядаўна ЗША і Дамінікана патаемна падрыхтавалі пераварот у Гаіці. Меў ён адбыцца 1 мая г.г., аднак быў загадзя выкрыты. Гэты факт выклікаў вялікае раздражэнне ў Вашынгтоне.

Якая ж тут была роля Дамінікана, як афіцыяльнага праціўніка Гаіці? У Гаіці, менавіта, гэтая краіна павінна была выклікаць унутраны крызіс, аблягчаючы звяржэнне Дзювалье. Тут разыходзілася толькі аб прычыну, каб дамініканская армія магла перакрочыць граніцу. Пазней яна атрымала б збройную падтрымку Злучаных Штатаў. Дзювалье аднак быў папярэджаны аб амерыканскіх планах і распачаў контрвыступленне. Гэта ўсё не азначае, што ЗША адмовіліся ад сваіх намераў, каб надаць палітычным строям Амерыкі «дэмакратычны» характар. Яны шукаюць усё новых прычын, каб здзейсніць гэтыя планы. Доказам гэтага з'яўляецца амерыканскі флот, які стаіць ля варот сталіцы Гаіці. У Гаіці і Дамінікане народ яшчэ не выказаў сваёй думкі. У абедзвюх краінах выспяваюць, аднак, прагрэсіўныя настроі сярод насельніцтва, якое раней ці пазней расстроіць планы амерыканскага імперыялізму.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

З КАНФЕРЭНЦЫІ БГКТ У БЕЛЬСКУ

БОЛЬШ АКТЫЎНАСЦІ

5 красавіка г.г. у будынку беларускага ліцэя ў Бельску адбылася справаздача - выбарчая канферэнцыя мясцовага аддзела БГКТ.

З дакладам выступіў старшыня аддзела Аляксей Карпюк. Дакладчык у асноўным сканцэнтраваўся на культурна - асветнай працы. У гэтай галіне выразна выдзяляецца развіццё драмгурткоў. І так, калі ў 1960 г. было іх у аддзеле толькі 8, то ў 1962 г. налічвалася 16. Назіраецца тут не толькі колькасны скачок, але таксама і якасны. Шэраг тутэйшых драмгурткоў павысіў у апошнім перыядзе сваё майстэрства. Найлепшым доказам гэтага было дасягненне самадзейнікаў з Левак, якія нядаўна на ваяводскім аглядзе драматычных гурткоў БГКТ занялі першае месца і атрымалі права прадстаўляць нашае Таварыства на аглядзе драмгурткоў нацыянальных меншасцей у Варшаве.

Як адзначалася ў дакладзе, шпаркае развіццё драмгурткоў адбываецца дзякуючы настаўнікам, якія ўкладаюць у гэту працу шмат сэрца.

Павялічылася ў павеце ў справаздачым перыядзе таксама чытальніцтва беларускай літаратуры і «Нівы», але ў гэтай галіне можна было б тут зрабіць шмат больш. Дрэнна выглядае ў Аддзеле справа з аплачваннем членскіх складчын. У 1962 г. сабрана тут толькі 6,5%, і па аплачванні іх Бельскі аддзел займае апошняе месца.

У дакладзе падкрэслівалася таксама і іншая адмоўная з'ява: малы актыў.

На жаль, з даклада нічога канкрэтнага мы не даведаліся аб арганізацыйным стане БГКТ у павеце.

Навокал вышэй указаных пытанняў у асноўным і засяроджвалася дыскусія. Адзначым найцікавейшыя выказванні.

Рыгор Семянюк з Раек на прыкладзе свайго гуртка расказаў аб ролі арганізацыі ў асяроддзі. Характэрная рыса: «Як пачаў працаваць гурток, — сказаў дыскутант, — адыйшлі ўбок карты і гарэлка».

Загадчык школы ў Зубаве грам. Семянюк выступаў за ажыўленне гурткоў, якія не праяўляюць ніякай дзейнасці. Ён унёс каштоўную прапанову: дзеля актывізацыі гурткоў трэба шукаць актывістаў на месцы. Грам. Семянюк звярнуў яшчэ ўвагу на дзве не менш істотныя справы, а менавіта на неабходнасць пашырэння рэпертуару для драмгурткоў і стварэння выпазычальні народных убораў.

Пытанні рэпертуару шырэй развіў настаўнік беларускага ліцэя Мікалай Гайдук. Ён, між іншым, развязку «рэпертуарнай праблемы» бачыць у адаптацыі п'ес Крапівы і Мележа і ў перакладах з польскай мовы.

З падобнага роду праблемай выступіў і настаўнік з Аўгустова грам. Аніська. Ён пераканаўча абгрунтаваў неабходнасць выдання беларускага спеўніка для школ.

Дырэктар беларускага ліцэя Яраслаў Кастыцэвіч сваё выступленне прысвяціў ролі школы ў фармаванні паўнацэннага грамадзяніна. Чырвонай ніткай праходзіла думка: народная дзяржава патрабуе адукаваных людзей.

Удзельнікі канферэнцыі горача ўспрынялі выступленне сакратара Павятовага камітэта Польскай аб'яднанай рабочай партыі Юзэфа Пяхоўскага, які ад імя Бюро Камітэта і павятовых улад перадаў дэлегатам сардэчныя прывітанні і выказаў свае меркаванні

(Працяг на стар. 5)

■ 12 мая ў Міхалове адбылася справаздача - выбарчая канферэнцыя Беластоцкага павятовага аддзела БГКТ. Даклад чытаў Анатоль Літвін. Канферэнцыя выбрала новае праўленне аддзела БГКТ на чале з Янкам Дзяблам, прыняла пастанову адносна далейшай дзейнасці і выбрала дэлегатаў на агульнапольскі з'езд беларускага таварыства.

■ 11 мая адбылася таксама справаздача - выбарчая канферэнцыя Варшаўскага аддзела БГКТ. З дакладам падсумоўваючым дзейнасць аддзела выступіў Віктар Швед. Канферэнцыя накрэсліла напрамак далейшай дзейнасці, выбрала новае праўленне аддзела і дэлегатаў на агульнапольскі з'езд БГКТ.

■ Драмгурток БГКТ у Скупаве (Гайнаўскі павет) выступаў нядаўна ў сваёй вёсцы з п'есай «Мікітаў лапаць». Зараз рыхтуе ён «Папараць кветка» і з гэтай пастаноўкай пачне выступаць у чэрвені.

■ Гурток БГКТ у Кнышэвічах арганізаваў нядаўна справаздача - выбарчы сход, на якім выбраў новае праўленне і дэлегатаў на павятовую канферэнцыю аддзела БГКТ у Саколцы. Удзельнікі сходу ў час дыскусіі многа звярталі ўвагі на пабольшанне колькасці падпісчыкаў «Нівы» і на арганізаванне сустрэч з беларускімі паэтамі Беласточчыны.

■ У сувязі з днямі культуры журналіст «Нівы» Мацей Канапацкі атрымаў цэнтральную ўзнагароду Міністэрства культуры.

■ Гурток БГКТ у Гарадзіску (Гайнаўскі павет), які ўзначальвае Марысяй Васілюк, на апошнім сваім сходзе пастанавіў пабудаваць у вёсцы танцавальную пляцоўку. Пастанавіў таксама арганізаваць краязнаўчую экскурсію і аўтарскую сустрэчу з Алесем Барскім.

■ Гурток БГКТ у Масеве (Гайнаўшчына), які ўзначальвае Станіслаўай Мілько, пастанавіў адрамантаваць мясцовую святліцу, запрасіць паэтаў Віктара Шведа і Алеся Барскага на аўтарскую вечарыну.

Спорт

Вядома, цяпер усе энтузіясты спорту думкамі на трасе велагонкі Міру. Аднак пісаць аб падзеях на трасе Прага — Варшава — Берлін не будзем, бо калі чытач атрымае наш тыднёвік, будуць яны даўно неактуальнымі.

Дык вернемся да штодзённых спраў. Мінулая нядзеля ў Беластоку сыпанула багаццем спартыўных мерапрыемстваў. Гэта ўжо традыцыйна. Няма, няма нічога, а потым усё нараз. Наіўны толькі можа думаць, што ўсіх нас абавязвае план. У беластоцкім спорце гэтае правіла не абавязвае.

І так праз цэлы дзень беластачане глохлі ад выцця матораў — тут, на вуліцах Беластока, адбываліся І эліпінацыі да матацыклетнага і аўтамабільнага першынства Польшчы. Беластачане глохлі, але праз увесь дзень стойка акупавалі вуліцы, па якіх ішоў гоначны маршрут. Нічога дзіўнага, падобныя эмоцыі ў горадзе — рэдкасць, а аўтамабільныя, да таго — упершыню.

У гэтым жа часе на гарадскім стадыёне змагаліся за Кубак міністра здароўя лёгкаатлеты(ткі) медыцынскіх акадэмій краіны. Кубак заваявалі (ужо другі раз) беластоцкія студэнты.

Пасля лёгкаатлетаў стадыёнам завалодалі футбалісты. Пайшла святая вайна. Выступалі беластоцкія каманды. Спярша гвардыйскія юніёры абыгралі (4:3) сваіх равеснікаў з Ягелёніі, потым, у матчы III лігі, Гвардыя разграміла (4:0) Влукняжа.

У беларускім футболе — мешаныя пачуцці. Мінскае Дынама згуляла ўжо хіба пятую нічыю. Гэтым разам з ЦСКА. Гульня мінчан сярод сваіх балельшчыкаў выклікала задавальненне. Дынамаўцы ўвесь час пераважалі і толькі дзякуючы суддзі, які не залічыў гола, маскоўскія армейцы пакінулі ў Мінску ўсяго адно ачко. Мінчане надалей займаюць 10 месца. Ад лідэра аддзяляе іх толькі 3 ачкі. Аднак толькі ж ачкоў дзеліць іх і ад небяспечнай зоны, якая ў гэтым годзе абымае 5 апошніх каманд.

Аут

Раніцай Аскер і Кюметц пакінулі Остбург.

І так, падарожжа пачалося. Што прынясе яно?

Асвенцім!.. Назва гэтага гітлераўскага канцлагера штораз часцей паяўлялася ў дакументах савецкай разведкі. І было вельмі карысна дастаць як найбольш звестак аб Асвенціме.

Думкі Аскера перанесліся да Вісбаха. Першая сустрэча з ім нічога не дала. Зразумела, Аскер і не спадзяваўся разабрацца ў чалавеку, пагутарыўшы з ім некалькі мінут. Але нейкае ўражанне, хай самае павярхоўнае, павінна ж было застацца! А яго не было...

Думкі мяняліся. Мяняліся і мясцовасці. А дзесятай былі ў Берліне, у гадзін пяць спыніліся ва Уроцлаве. Тут і начавалі. Раніцай падарожжа пра-

128

цягвалася. Неўзабаве замільгалі гарады Верхняй Сілезіі — Аполе, Бытам, Катавіцы. У гэтых мясцінах год назад Аскер дзейнічаў пад імем оберштурмфюрэра Краузе, высочваючы кіраўніка агентурнай школы, тут, у лясным сховішчы, ён і сустрэў упершыню Оскара Шуберта.

Спераду замаячылі нейкія пабудовы.

— Аўшвіц, — сказаў дырэктар.

Аскер са здзіўленнем углядаўся ў раскрыўшуюся перад яго вачыма карціну. Яму не раз даводзілася бачыць гітлераўскія канцэнтрацыйныя лагеры на ўсходзе. Гэта былі ўчасткі, наспех агароджаныя калючым дротам, дзе стаялі груба скалочаныя баракі, цёмныя і смярдзючыя. Цяпер жа ён бачыў велізарную тэрыторыю, дакладна распланаваную і, здавалася, упарадкаваную. Вялікія баракі стаялі роўнымі шэрагамі, паўскрытыя ў зелені дрэў. Лагер ва ўсіх напрамках перасякалі простыя, шырокія дарогі. У цэнтры ўзвышаўся квадратны будынак — з выгляду фабрыка ці завод, з якога ішоў густы дым. Агульнае ўражанне было такое, што тут пануе лад і спакой.

З боку пачуўся свісток лакаматыва. Да Асвенціма набліжаўся доўгі таварны састаў. «Напэўна, за прадукцыяй завода», — падумаў Аскер.

Дарогу перасёк шлагбаум.

— Куды? — спытаў выйшаўшы з будкі лейтэнант.

Кюметц падаў яму паперу. Афіцэр прачытаў і

129

зрабіў знак салдату, які стаяў непадалёк. Той падняў шлагбаум.

— Якраз паспееце на прадстаўленне, — сказаў лейтэнант, весела ўсміхаючыся.

Аскер быў азадачаны. Ён скасіў вочы на спадарожніка. Той, відавочна, таксама не ведаў, што значаць словы афіцэра. Іх праверылі яшчэ на двух пастах і ўрэшце накіравалі да пасажырскай платформы, дзе павінен быў знаходзіцца памочнік каменданта.

На платформе было людна. Сюды групамі і ў адзіночку спяшаліся афіцэры і салдаты. Адзін з эсэсаўцаў, ужо немалады гаўптштурмфюрэр, убачыў машыну і хутка накіраваўся да яе.

— Як вы сюды трапілі? — спытаў ён.

Кюметц зноў выцягнуў з кішэні паперу.

— Ад групенфюрэра Упіца, — прамармытаў эсэсавец. — Прашу дакументы.

Кюметц і Аскер паказалі пасведчанні і пашпарты. Гаўптман паглядзеў іх і вярнуў.

— Я Вернер Кранц, памочнік каменданта Аўшвіца, — сказаў ён. — Будзеце мець справу са мною. Але, выбачайце, пакуль што я заняты.

— І доўга нам трэба будзе чакаць? — спытаў Кюметц.

Гаўптман паглядзеў на поезд, які ўжо спыняўся.

— Не, не доўга. Эшалон звычайны. Гэта працягнецца не больш гадзіны.

І ён вярнуўся на перон.

130

ПОМНІКІ АРАБСКА-БЕЛАРУСКАЙ ПІСЬМЕННАСЦІ

Кітабы — загадкавыя кнігі... Пажоўклыя ад старасці старонкі ўсеяны дробненькай вяззю незразумелых літар, нагадваючых сабою пакрышаны тытунь. Такія кніжкі належаць у наш час да вялікай рэдкасці на Беласточчыне, і іх знаходка з'яўляецца значнай падзеяй у навуцы. Пісьмо тут арабскае, ды і самая назва — «кітаб» — арабскага паходжання. Яна проста азначае «кнігу».

Адкуль узяліся гэтыя кнігі на нашых славянскіх землях і што супольнага маюць з беларускай пісьменнасцю? Раней, чым адказаць на гэтае пытанне, звернемся ў бок гісторыі. Яна нам многа высветліць.

На пераломе XIV—XV ст. ст. на былой тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага паявіліся прышэльцы з мусульманскага ўсходу — татары. Частку іх складалі палоннікі, якіх бралі ў няволю ў час шматлікіх войнаў літоўскія князі, а частку — перабежчыкі з Залатой Арды, шукаючыя спакойнага, аселага жыцця. Літоўскія князі, а пазней польскія каралі акружалі гэтае насельніцтва апекай, дазвалялі будаваць мячэці, захоўваць свае звычаі, сваю рэлігію. Цікавым, напрыклад, з'яўляецца факт, што татарскім пасяленцам літоўскія князі гарантавалі нават права карыстацца Каранам як юрыдычнай кнігай. На працягу некалькіх статоддзяў — больш-менш да канца XVI ст. — царкоўныя кнігі пісаліся выключна на літургічнай арабскай мове. Аднак з часам гэтая мова забывалася і на яе месца ў паасобных выпадках уваходзіла беларуская. Некаторыя татарскія пісцы захоўвалі ўжо толькі арабскі шрыфт, намагаючыся прыстасаваць яго да асаблівасцей тагачаснай беларускай мовы, якой мусульманскае насельніцтва шырока карысталася. Такім чынам паступова пачалі ўзнікаць беларускія тэксты, аднак устроеныя перад неазнаёмленым вокам пад арабскімі літарамі. Сярод мусульманскіх рукапісных кніг параўнальна найбольшую цікавасць прадстаўляюць менавіта кітабы.

Кітабы не маюць вузка рэлігійнага характару. У іх знаходзім апавяданні, адлюстроўваючыя эпізоды з жыцця Магамета, апісанні абрадаў, легенды, а нават павучальныя апавяданні. Час ад часу выступаюць у гэтых рукапісах, зразумела, і літургічныя тэксты. Кітабы пісаліся, а ўласна кажучы, перапісваліся са старэйшых арыгіналаў. Такая праца нярэдка працягвалася гадамі. Пісец часта дапаўняў старыя тэксты новымі і такім шляхам пакідаў у кнізе прыкметны след таго часу, у якім жыў. Разам з тым у кітабе замацоўваліся ўсе характэрныя асаблівасці і рысы даўняй народнай гаворкі. Таму да сённяшняга дня не перастаюць гэтыя рукапісы быць часта адзінай і непаўторнай крыніцай нашых ведаў аб выглядзе колішняй беларускай мовы.

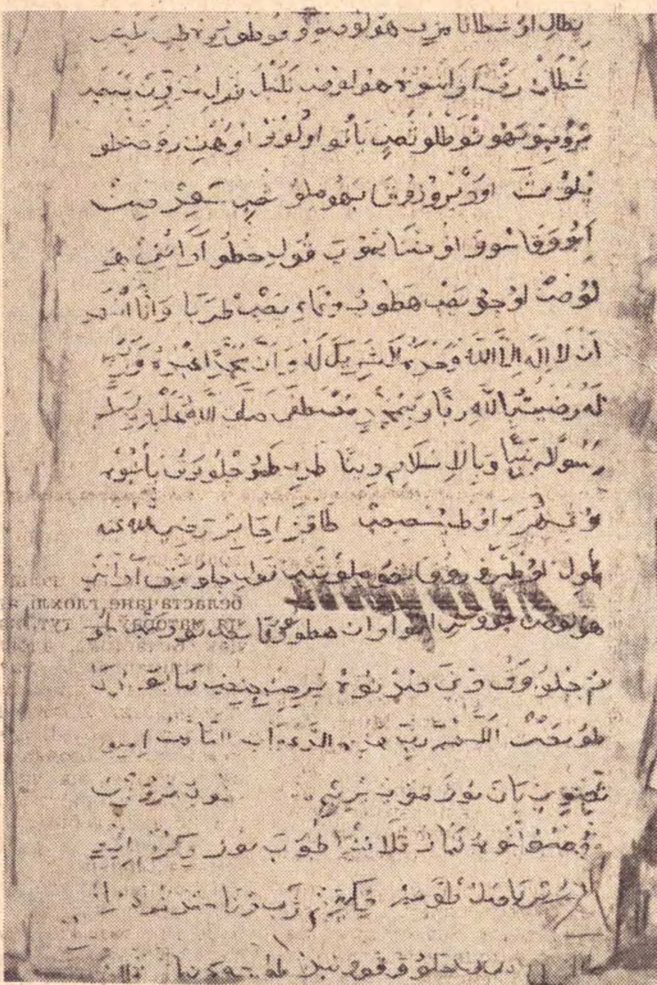
Ужо звыш ста год мусульманская рукапісная спадчына прыцягвае ўвагу навукі. Аднак больш сур'ёзна заняліся ёю даследчыкі ў наш час. Сярод іх перш за ўсё прыгадаем выдатнага вучонага і заснавальніка сучаснага беларускага моваЗнаўства Яфіма Карскага, а таксама савецкага арэбіста Ігнацыя Крачкоўскага — аўтара вядомай у Польшчы кнігі п.з. «Над арабскімі рукапісамі», якая з'явілася ў 1952 г. у перакладзе Ананіяша Заянчкоўскага. У Савецкай Беларусі мусульманскімі рукапісамі займаліся Вольскі і Шлюбскі. Зараз у Вільні вывучае гэтую спадчыну Антон Антановіч. Ён падрыхтоўвае спецыяльную працу аб кітабах да Кангрэса славістаў у Сафіі, які адбудзецца ў гэтым годзе.

Перад апошняй вайною адным з найстарэйшых мусульманскіх рукапісаў у Польшчы лічыўся кітаб мячэці ў Крушынянах з 1779 года. У ім, побач з літургічнымі тэкстамі, змешчаны і апавяданні свецкага, павучальнага характару. Адно з іх у вобразнай форме гаворыць аб вялікай шкоднасці п'янства. Прыгадаем гэтае апавяданне з усімі тагачаснымі асаблівасцямі беларускай мовы, на якой яно і напісана:

«Быв адзін Абід багамольца ненавчоный; ішов да мечыці; міма карчмы дарога была; карчмарка выслала дзевку, парвала Абіда у хату. Скорэ той Абід увайшов у карчму, ена дзверы замкнула. Ав тае карчмаркі адно дзіця было. Карчмарка мовіла: «Эй, Абід! не выпушчу цябе калі ты адзін куфель гарэлкі не вып'еш, або за мною волю не учыніш, або дзіця не заб'еш. Калі з тых трох рэчэй адно не ўчыніш, то цябе не выпушчу, крыкну: гвалт! скажу: Абід мне згвалціў.

Абід тое слова чувшы, мыслев: «з нёй блуд учыніць — трудно да мечы-

(Працяг на стар. 5)

На здымку: Рэпрадукцыя старонкі кітаба з 1631 года, знойдзенага ў 1961 годзе на Беласточчыне.

Фота: А. Здрадоўскі

АБМЯРКОЎВАЕМ „ЛЯВОНІХУ"

Эстрада «Лявоніха» дзейнічае ўжо 3 гады. Каб даць магчымасць нашай грамадскасці выказацца шырэй аб працы гэтага калектыва, ГП БГКТ аб'яўляе анкету «Абмяркоўваем «Лявоніху». Сярод удзельнікаў карэспандэнцыйнай абмяркоўкі будзе разлясавана 20 кніжных узнагарод.

Свае выказванні дасылайце на адрас:
ZG BTSK, Białystok, ul. Warszawska 11.

Анкетныя адказы можна дапоўніць сваімі заўвагамі.

Тэрмін дасылання адказаў канчаецца 15 чэрвеня г.г.

АНКЕТА

1. Калі Вы былі на канцэрце «Лявоніхі»?

....

2. Як ацэньваеце праграму «Лявоніхі»? (вельмі добрая, добрая, пасрэдная, дрэнная, вельмі дрэнная). Адпаведнае падкрэсліць.

....

3. Што Вам найбольш спадабалася? (канферанс, песні, частушкі, музыка, танцы, гумар, сатыра). Адпаведнае падкрэсліць.

....

4. Што Вы думаеце аб арганізацыі канцэртаў?

а) ці канцэрт адбыўся ў вызначаныя гадзіны? (так — не).

....

б) ці быў парадак пры продажу білетаў? (так — не).

....

в) калі Вы даведаліся аб прыездзе «Лявоніхі»? (Некалькі дзён перад канцэртам? У апошні дзень? У час прыезду эстрады?).

....

г) ці быў належны парадак у час выступлення артыстаў? (так — не). Адпаведнае падкрэсліць.

....

5. Колькі Вам год, Ваша прафесія і дакладны адрас.

....

....

....

Поезд спыніўся. У кожнага вагона стаяла па некалькі салдат з аўтаматамі.

У поездзе быў пасажырскі вагон. З яго выскачыў малады афіцэр з пагонамі штурмфюрэра. Ён і Кранц паціснулі адзін другому рукі.

— Ну, — сказаў Кранц, — каго прывезлі на гэты раз?

— Яўрэі з Венгрыі.

— Колькі?

— Дзве з палавінай тысячы галоў.

Эсэсаўцы збілі з дзвярэй цяплушак дрот. Дзверы рассунуліся. З вагонаў пасыпаліся людзі.

Пайшлі ў рух дубінкі эсэсаўцаў. Не даючы вязням апамятацца, іх пачалі зганяць у вялікі ачэплены салдатамі круг. Група эсэсаўцаў прыкладамі карабінаў аддзяляла маладых і моцных мужчын. Такіх набралася чалавек трыста. Іх пастроілі і адвялі.

Астатніх пагналі да велізарнага цаглянага будынка, на франтоне якога было выведзена: «Бад» (лазня).

Мінут праз дваццаць людзі былі загнаны ў памяшканне. За імі зачыніліся цяжкія металічныя дзверы.

Падышоў усміхаючыся гаўптштурмфюрэр Кранц.

— Ну, — сказаў ён, глянуўшы на гадзіннік, — як бачыце, я не хвастаўся: прайшло толькі сорак пяць мінут і ўсё. І ніякіх эксцэсаў, трагедый.

— Яны ўсе... адразу? — прамармытаў Кюметц.

Кранц рассмяяўся.

131

— Гэта ж абсалютна безбалесна. Зачыняюць дзверы, уключаюць газ. Наступае стан прыемнага здрантвення. Ён пераходзіць у сон. І — усё скончана: ты ўжо ў райскіх шатрах!

✲

Аскер усю ноч не мог заснуць. Раніцай, калі ён накіраваўся да сваёй машыны, побач яе ўбачыў бліскучы «Мерседас». У сярэдзіне быў і шафёр. Аскер прадставіўся.

— Фрыц Фітэрман, — назваў сябе той і спытаў: — Нядаўна тут?

— Так. Учора прывёз гаспадара. Сябра групенфюрэра Упіца. Чулі аб такім?

Шафёр кіўнуў.

— Здалёк?

— З Гамбурга.

— Далёка забраліся. Сур'ёзная справа?

— Не ведаю. — Аскер паціснуў плячыма. — Здаецца, за людзьмі. — Ён выняў сігарэты, пачаставаў шафёра. — А ты каго возіш?

— Памочніка каменданта.

— Лоўка. — Аскер хлопнуў Фітэрмана па плячы. — Да яго мы і прыехалі. Гаспадар напэўна цяпер у яго.

Кюметц і сапраўды быў ужо ў Кранца. Яны неўзабаве з'явіліся ля машыны. Дырэктар быў задаволены, усміхаўся, жартаваў Ён і Кранц голасна гутарылі. З іх размовы Аскер зразумеў, што першыя дзвесці рабочых ужо выбраны, а сёння дабяруць астатніх. З гэтай мэтай Кюметц і Кранц едуць цяпер у зону, дзе размешчаны палонныя з усходу.

132

Яны селі ў машыну Кранца.

— Паедзеце з намі, — сказаў Кюметц да Аскера. — Паможаце: нам трэба некалькі шафёраў і механікаў.

Аскер сеў побач з Фітэрманам.

Паездка цягнулася доўга — лагер быў раскіданы на вялікай тэрыторыі. Пабывалі ў блоках, дзе трымалі чэхаў, палякаў, сербаў, славакаў.

Нарэшце, гэта частка лагера засталася ззаду. Машына выехала на дарогу.

— Да рускіх, — даў загад Кранц.

Фітэрман накіраваў машыну ў бок, дзе сумна бялелі пабудовы. Гэта былі блокі савецкіх ваеннапалонных.

Машыну памочніка каменданта лагера ведалі. Вароты адчыніліся, і яна ўехала ў зону. Фітэрману давялося тут жа з'ехаць убок — насустрач рухалася вялікая калона зняволеных.

Адзін з суправаджаючых калону эсэсаўцаў адсалютаваў Кранцу фашысцкім прывітаннем.

— Песню, — скамандаваў ён палонным, жадаючы зрабіць прыемнасць начальству. — Спяваць песню, вы, быдла!

Палонныя зацягнулі:

(Працяг на стар. 4)

133

З ПІСЕМ ЗЕМЛЯКОЎ

УЦЕХА З БЯДЫ НАДЗІНАЙ...

Усе загаварылі пра Надзіны рамансы з Супруном, работнікам тым, што ўвосень прыбіўся неяк да нашай вёскі і ўнаймы па гаспадарах зіму прахадзіў. Ён мужчына не стары ды дзікаваты надта, сіратою па свеце здаўна швэндаецца, такі лапатун бесталковы. Усё яму мусіць штосьці не падабацца ў кагосьці: то зашмат канюшыны даюць у сечку каровам, то аўсом коней залішне кормяць, то свіней больш трымаць трэба, бо капітал на іх магчымасць ёсць узбіраць вялікі. А ў масленіцу Супрун памагаў Надзі авёс вымалаціць дарэшты, сама адна на гаспадарцы, хаця і невялікай, усяго парабіць не паспела. Зінка малая, яе дачка няшлюбная, доўга хварэла. Прабыў у яе Супрун тыдзень, застаўся і да другой нядзелі, а потым нікуды ўжо не паказваўся. Усё на падворку Надзіным парадкі наводзіў, дроў крыху нарубаў пад паветкаю, пехатою ў аптэку мястэчковую хадзіў па лякарствы для Зінкі і каторагась дня, пазычыўшы каня, у млын выбраўся муку малоць. Значыць, прыліп чалавек да бабы маладой, хоць і з дзіцём. Нашто, маўляў, шукаць шчасця другога па свеце белым?..

Цёткі з маладзіцамі пасміхаліся вечарамі, што Надзя, пэўне, ужо замуж выйшла нарэшце за Супруна ў гэтакі час доўгі, няйначай, на Каляды другія хрысціны спраўляць прыдзецца. А мужчыны нашы, як мужчыны — свае плёткі маюць і яшчэ зіма гэта не скончылася, а другой ужо чакаюць, каб гаглядзець, як Супрун пачне марыць голадам сябе, Надзю, дзетку чужую і худобіну ўсенькую; відаць, скнэра з яго страшэнны ды на зямлі не знаецца, толькі другіх павучаць прывык, што — там нядобра, тут нядобра, гэтак нядобра! Адзін ён, Супрун, разумны знайшоўся, прыблуда абарваны!

Перад Вялікаднем, ля царквы, прызналася Надзя шчыра перад суседкамі цікавымі, што, мабыць, запішуцца незадоўга з Супруном, бо ён усё дурыць ёй галаву, каб жонкаю ягонаю стала, разам зажыць, гаспадарку на ногі паставіць. Нічога, што з яго валакіта быў бяздомны, сын парабка даўнейшага, але абрыдла яму па будовах вапну мяшаць, у гарадах абману рознага зажыў — зямлю любіць, гаспадарку любіць моцна, таму і на вёскі падаўся. Што праўда, хітрасці мала мае, жыць з ім труднавата будзе, аднак на гаспадарцы патрэбны рукі моцныя мужчынскія. Прытым, пахарашэў цяпер ён на месцы адным, як не кажы, апека мужчыне патрэбна. Мужык з яго нябрыдкі вельмі ўжо, а далей яна, Надзя, пакіруе ім, нябось, каб добра было. І спакойны ён, і не сварлівы, а паслушны, што не папросіш, усянютка зробіць. Не курыць, не п'е...

Разгаварылася Надзя пра Супруна свайго, аж кабеціны пазайздросцілі ёй, і ніхто больш не гаварыў ні аб чым іншым з тых пор, як аб тым, ці доўга Супрун нагадуе дзіця не сваё, калі даваецца пра Надзіны заляцанкі кавалерскія з хлопцамі распуснымі. А яна, напэўна, у нічым не прызнавалася перад ім, разяваю гэткаю!

Першым днём Вялікадня, не ведаю добра папраўдзе, як гэта здарылася, але даволі, што той Васіль, кавалер былы Надзін, які аліменты плаціць ёй на Зінку, перапыніў п'яным на вуліцы Супруна ды з нажом скочыў да яго біцца, усё роўна, бы апантаны. І пагнаўся за Супруном далёка за вёску, і лаяўся ўслед ад апошніх. Так ці іначай, Супрун не паявіўся ўжо болей, хаця і не дагнаў яго Васіль, гарэлкаю аслаблены. Уся вуліца рагатала праз цэлы ранак святочны...

Што Васілю стрэльнула ў лоб, а мо' людскімі падсмешкамі пераняўся, чорт яго ведае!? Бо ж яго жонка многадзетная безустанку сварылася з Васілём за тое, што нібы і надалей да Надзі заходзіць папоцемку. А цяпер нічога, не сварыцца, якаясьці як бы задаволеная сама смяецца, калі аб усім гэтым расказваць пачынаюць. Скаліць зубы і цешыцца, бы сыр зглядзеўшы, што Надзі не быць ужо ніколі гаспадыняю; што ў старых дзеўках паміраць ёй з дзіцём няшлюбным, і нат «качайкаю» празвала яе, і ўсякімі яшчэ агіднейшымі словамі...

А людзям адна ўцеха з бяды Надзінай ды ўсё на жывот яе пазіраюць. Каб маглі, дык жывым у зямлю закапалі б чалавека. І што яна каму зрабіла кепскага, хаця б і Васілю гэтаму мсціваму!?

АДОЛЬ КАСТРЫЦА

МІХАЛОЎСКАЯ СТАЛЯРНЯ

Міхалоўская сталярня — невялікае прадпрыемства. У ім працуе толькі дзесяць чалавек. Але не гледзячы на тое, што там несучаснае, старое абсталяванне і стары машынны парк, аднак прадукцыя сталярні даволі добрая. Заказы на дзверы і вокны паступаюць не толькі з Міхалова, навакольных і адлеглых вёсак, але нават і з Беластока. Сталярня выконвае таксама рамонты будынкаў. Кожны месяц яна дае прадукцыю на 50 тысяч злотых.

Міхалоўская сталярня дае яшчэ такую прадукцыю і выконвае такія паслугі, якімі рэдка якія сталярні займаюцца. А менавіта вырабляюцца і рамантуюцца там тапчаны і канапы. Гэта дзялянка працы належыць да Ёзіка Зіневіча.

Гаўрыла Сляднёў таксама займаецца спецыфічнай прадукцыяй. Яго ўсе вырабы з ракіты (віклiны). Робіць ён з ракіты малыя кошычкі да смецця і да кветак, а таксама вялікія кошыкі на буракі, бульбу, грыбы. і інш. Нядаўна нават Варшава заказала 730 розных кошыкаў.

Гаўрыла Сляднёў кожны месяц выплятае 120—130 кошыкаў. За мінулы год зрабіў ён звыш 2 тысяч штук.

Такім чынам Міхалоўская сталярня, якой кіруе Мікола Лукашэвіч, працуе добра і робіцца ўсё больш папулярнай.

МХ

На здымку: кошычак вырабу Гаўрылы Сляднёва.

ПОМНІК

(Працяг са стар. 1)

Гары. За гэты час ён пазнаў свае лясныя кварталы як уласную кішэнь. Ведае, у якім месцы будзе лепш расці сасна, у якім бяроза. Найбольш працы і клопатаў надлясніцтва ўкладае ў пасадку новага лесу.

— Сёлета, — гаворыць надляснічы, — мы пасадзім новы лес на плошчы 154 гектараў. На плошчы звыш 70 гектараў будуць нанесены папраўкі ў пасадках.

Надлясніцтва ў Копнай Гары праводзіць пасадку лесу і на прыватных землях (няўгоддзях) паасобных вёсак. А такіх на Сакольшчыне нямала. Сёлета, напрыклад, будзе пасаджана звыш 90 гектараў лесу ў аколіцах вёсак Сухінічы і Каменка.

— А колькі трэба саджанцаў, каб залясіць гектар зямлі? — пытаю.

— Прыблізна 14 тысяч. З гэтых саджанцаў недзе за 140 гадоў можа вырасці 500 кубічных метраў дрэва.

— Толькі за 140 гадоў? — пытаю са здзіўленнем.

— А што вы думалі? Лес — гэта не жыта. Спілаваць сасну раз-два можна. Але пакуль яе вырасціць, дык унуку вашаму хутчэй барада па пояс вырасце. Уся трагедыя нашай прафесіі заключаецца ў тым, — прадаўжаў надляснічы, — што мы не можам захапляцца вынікамі сваёй працы, непасрэдна карыстацца імі. Будаўнічы паставіць новы, прыгожы дом і захапляецца ў душы, гледзячы на яго. На такі дом прыемна паглядзець і прахожаму. Спадабаецца яму, ён і запытае: хто ж гэта пабудаваў такога прыгажуна? Слава аб будаўнічым далёка пойдзе. А хто ж стане захапляцца, напрыклад, 10-цігадовым ельнікам ці сасняком? Нават зайсці ў яго не захоча. Тут ні ягада, ні грыбок яшчэ не расце! Калі пройдзе 150 год і з мізэрнага сасняку стане сасновы бор, людзі ахвотна сюды пойдуць. І за ягадай, і за грыбом, і за звярынай, і ўрэшце за добрым матэрыялам. Але ці запытаюцца яны, хто пасадзіў гэты бор?

Роздумы надляснічага спыніліся разам з машынай. Мы прыехалі ў аколіцу Казловага Лугу на вялікую, плошчай у некалькі гектараў паляну, пасля вырубанага лесу. Вакол яе сцяною стаяў сасновы бор. На паляне капашыліся жанчыны. Адны рытмічна нагіналіся, нешта кідаючы ў глебу, другія, ідучы за імі, прытоптвалі нагамі. З боку гледзячы на іх, стваралася ўражанне, што людзі гэтыя выконваюць нейкі дзіўосны, рытуальны танец. А яны проста сеялі лес. У тых, што нагіналіся, у руках кубачкі напоўненыя чырваннію. Зярняты. З іх вырасце лес. За 150 гадоў. Як тады будзе выглядаць жыццё на зямлі? Як будуць жыць людзі ў Копнай Гары, Казловым Лузе, Вярхлессі ці Лазніску? Што будуць будаваць з гэтага лесу? Мо' караблі, што паплывуць у далёкі Кітай, Індыю ці гарачую Афрыку? А мо' нейкія будыніны на месячнай станцыі? Хто ведае? А чаму, напрыклад, не прыехаць сюды на адпачынак групе касманаўтаў, якія толькі што вярнуліся са свайго чарговага рэйсу на Марс або Венеру. Паветра ў сасновым бары захапляючае. І баравікі — чарнагаловікі — што пальцы лізаць!

Ва ўсякім выпадку на месцы працы гэтых людзей вырасце прыгожы, трывалы помнік. Лес.

В. БАРШЧЭЎСКІ

(Працяг са стар. 3)

Калі ўвесь свет будзе ляжаць у руінах,
Да д'ябла, нам на гэта напляваць.
Мы ўсё роўна будзем маршыраваць далей,
Таму што сёння да нас належыць Германія,
Заўтра — увесь свет.

Спяванне фашысцкіх песняў было адным са звенняў доўгага ланцуга ўніжэнняў, які тут спецыяльна распрацавалі для савецкіх людзей.

Машына абагнула групу баракаў і затрымалася непадалёку ад крайняга будынка. Тут пачыналася шырокая плошча.

На ёй неўзабаве выстраілі васемсот савецкіх ваеннапалонных.

— Пачынайце, — скамандаваў Кранц.

Шарфюрэр, які трымаў стопку ружовых картачак, заглянуў у адну з іх і выкрыкнуў доўгі нумар.

Са строю выйшаў палонны.

Слесар, — сказаў шарфюрэр, павярнуўшы да Кюметца галаву.

— Губэ, — сказаў дырэктар, — памацайце яму рукі і плечы.

Аскер выканаў загад.

— Прысядзь! — скамандаваў Кюметц.

Палонны не паварушыўся.

— Прысесці!, — крыкнуў па-руску шарфюрэр.

Лагернік паслухмяна сагнуў ногі.

— Бяру, — сказаў Кюметц.

Шарфюрэр кіўнуў і перадаў картачку палоннага эсэсаўцу, які стаяў побач.

134

Потым ён выклікаў наступны нумар. Са строю выйшаў новы палонны. Цяпер гэта быў механік. Паўтарылася тая ж працэдура, і шарфюрэр перадаў эсэсаўцу другую картачку.

Трэцім строй пакінуў хлапец год дваццаці пяці.

— Токар, — аб'явіў шарфюрэр.

— Не! — засупярэчыў хлапец.

Кюметц пытальна паглядзеў на шарфюрэра. Той зноў заглянуў у картачку.

— Токар, — пацвердзіў ён.

— Не! — зноў сказаў палонны.

— А хто ты ёсць? — ціха, з пагрозай спытаў Кранц па-руску.

Палонны паказаў рукамі, як працуюць лапатай.

— Ясна. — Кранц нацягнуў на руку пальчатку, падыйшоў і кароткім ударам у твар зваліў палоннага.

— Устаць! — загадаў ён.

Лагернік падняўся. Твар яго быў у крыві, падбародак дрыжаў.

— Хто ты ёсць? — паўтарыў Кранц і выняў пісталет.

Палонны стаяў і свідраваў фашыста вачыма. Кранц падняў пісталет і выстраліў.

Як ні намагаўся Аскер не выдаць настрою, які цяпер бушаваў у ім, усё-такі Кюметц прыкмеціў, што яго шафёр усхваляваны.

— Вы пабялелі, Губэ! — насмешліва сказаў ён.

Аскер паціснуў плячыма.

— Да гэтага трэба прызвычаіцца, пане дырэктар, — прамармытаў ён.

135

— Нічога не зробіш, — сказаў Кюметц. — Так трэба.

— Неабходна, — пацвердзіў Кранц. — Мы даскарала ведалі, што ён хлусіў. Хлусіў, бо не хацеў працаваць.

Шарфюрэр выкрыкнуў чарговы нумар. Аскер падыйшоў да новага палоннага, абмацаваў яго рукі, плечы. Але рабіў гэта механічна. Яго ўвага была прыкавана да суседа. Дзесьці ўжо бачыў Аскер гэтага рослага чалавека. Але дзе? Кюметц таксама звярнуў увагу на гэтага волата.

— Добры, — сказаў ён і, тыцнуўшы пальцам у грудзі таго, пытальна зірнуў на Кранца.

— Які ёсць твой нумар? — крыкнуў Кранц.

Палонны сказаў. Пры першых жа гуках яго голасу Аскер устрасянуўся. Ён пазнаў: Аўдзееў!.. Сяржант Аўдзееў!

...Гэта здарылася год назад на Украіне. З групай дывізійных разведчыкаў Аскер выконваў важнае заданне ў блізкім тыле ворага. Вораг намацаў іх і пачаў абкружваць. Як выратаваць групу, адкрыць ёй шлях на ўсход, каб яна магла даставіць важныя звесткі? Аскер і двое байцоў адцягнулі ўвагу праціўніка, прыняўшы ўдар на сябе. Гэта дазволіла групе выйсці. Камандаваў ёю сяржант Аўдзееў.

Але як ён апынуўся ў палоне? Пасля ж Керымаў даведаўся, што данясенне дастаўлена; ён быў упэўнены, што дабраўся да сваіх і Аўдзееў... І вось — сяржант перад ім.

(Працяг на стар. 5)

136

ПОМНІКІ АРАБСКА-БЕЛАРУСКАЙ ПІСЬМЕННАСЦІ

(Працяг са стар. 3)

ці ці; дзіця нівіннаё забіць — грэх на душу цяжкій зацегнуць; волей адзін куфель гарэлкі вып'ю і пайду.

Як выпів куфель гарэлкі, упівсе і другога захацеў; другій як выпів із шынкаркай блуд учыніў і дзіця забів.

С тых прычын уважай каждый мусьлманін, же карчма шэйтанскій дом нечыстый, усім грэхом галава ест. Эй, мусьлманеі слухайце, не чыніце такіх грэхов, помніце на судный дзень, што трэба умерці; ведайце, же смерць жаднаго не міне: ад ее уцечы не можно.»

У гэтым жа самым кітабе маем рад выказванняў аб значэнні навукі, якія прыпісваюцца Магамету. Вось адно з іх:

«Прарок мовіл: учоные людзі падобны даждажу: як дошч умерлую землю ажывіць, так учоный нутр чалавека грэшнага ажывіць, святласць таму чалавеку да нутра его дасць, грэхі ачысціць... Хтобы любечы навуку, на пасьцелі ляжачысе гадзіну гледзев на кнігу, лепей, якбы что без наукі семдзесят гот багамолье чынів...»

Зараз у польскай навуцы заўважаем зрухі, якія сведчаць, што мусульманскія рукапісы, у тым ліку і кітабы, станоць аб'ектам сур'ёзнага вывучэння. Аб неабходнасці гэтай справы не раз пісалі ў сваіх працах такія выдатныя вучоныя як Ананіяш Заянчкоўскі і Ян Рэйхман. У 1961—1962 г.г. Заклад арыенталістыкі Польскай акадэміі навук правёдзіў доследы над станам гэтых рукапісаў на Беласточчыне і склаў іх каталог. У час працы аўтару гэтых слоў давялося выявіць рад невядомых дагэтуль кітабаў. Адзін з іх знойдзены ў Сухаволі і датуецца 1631 годам. Старонку гэтага каштоўнага арабска - беларускага рукапісу сёння рэпрадукуем.

Вывучэнне рукапіснай спадчыны мусульманскага насельніцтва на Беласточчыне павінна ўнесці шмат новага ў справу пазнання звычаяў і побыту гэтай этнічнай групы, а таксама выявіць невядомыя старонкі з цікавага мінулага беларускай пісьменнасці.

МАЦЕЙ КАНАПАЦКІ

У НАШЫХ САМАДЗЕЙНІКАЎ

У школьным калектыве мастацкай самадзейнасці ў Мілейчыцах прыймаюць удзел не толькі вучні са старэйшых класаў, паспяхова выступаюць тут і наймалодшыя. На здымку: танец у выкананні вучаніц 1-га класа.

Фота: Сяргей Крэйза

НЕВЫЧЭРПНАЯ КРЫНІЦА БАГАЦЦЯ (I)

Кожны хацеў бы быць багатым. Адны шукаюць залатаносныя жылы ў спаленай сонцам Кеніі, другія арганізоўваюць рызыкоўныя і цяжкія падарожжы ў далёкія джунглі Паўднёвай Амерыкі. Шукаюць каштоўныя камені, залаты пясок, жэмчуг. Часта без вынікаў.

Навошта нам далёкія падарожжы? Навошта рызыка, небяспека, нязвычная праца? Мы можам быць значна багацейшымі і без адкрыцця легендарных скарбаў сярод непраходнай дрыгвы, балот і джунгляў.

Але гутарка пойдзе аднак аб дрыгве, аб велізарных абшарах тарфянікаў, аб лугах і пашах, аб тысячах гектараў зямлі, якая можа даваць нам вялікія багацці. Уся справа ў выкарыстанні найбольшых рэзерваў Беласточчыны.

У Польшчы ёсць іх каля 4 млн. гектараў. Па колькасці пастаянных зялёных угоддзяў Беласточчына займае першае месца ў краіне. Лугі ахопліваюць у нас 11,5% агульнай плошчы ваяводства (у Польшчы — 11,2% лугоў). Лугі гэтыя не вельмі добрай якасці: II клас — 1,4%, III — 11,2%, IV — 29,1%, V — 35,3% і VI — 23%.

Пасбішчы займаюць 10,1% плошчы ваяводства (у Польшчы — 13,1%). Пераважна гэта сярэднія і слабыя пасбішчы, якія даюць ад 1000 да 2500 аўсяных адзінак з гектара. У выніку гэтага на гектары можна ўтрымаць 1—2 каровы замест 3—4. Падобна выглядае і справа з сенам.

Чаму мы называем зялёныя ўгоддзі багаццем Беласточчыны? Вельмі проста. Ёсць іх у нас шмат, а поўнае загаспадараванне дазваляе атрымаць вельмі танны, смачны і якасны корм. Сцвярджаюць гэта шматлікія доследы.

Нашыя эканамісты аблічылі, што кошт аўсянай адзінкі з добра загаспадараванага пасбішча ў 10 разоў меншы, чым пры вырошчванні кармавых буракоў. Яшчэ большую розніцу можна заўважыць, калі пад увагу узяць неабходнае для жывёлы рэчыва — бялок. У кармавых бураках бялка ёсць у 25 разоў даражэйшы, чым у зялёнай масе з добра загаспадараваных пасбішчаў.

Цікавыя і іншыя параўнанні. Зялёная маса з пасбішч (у аўсяных адзінках) у тры разы таннейшая, чым сена, у чатыры разы таннейшая, чым мяшанка з вікі з аўсом, у 4,5 разы таннейшая за авёс, каля 8 разоў — за бульбу. Параўнанне коштаў прадукцыі бялка выглядае так: з сенам — у 2 разы менш, з віка-аўсянай мяшанкай — 3 разы, з аўсом — 4,5 разоў, а з бульбай — у 22 разы менш.

Меліярацыя і загаспадараванне пастаянных зялёных угоддзяў вельмі аплачваецца. 1 ц сена дазваляе атрымаць 50 літраў малака. На 1 га добрага пасбішча можна выкарміць 3 каровы, якія на працягу сезона дадуць нават 5000 літраў малака.

Іменна таму так многа і гаворыцца аб меліярацыі. Якраз гэтыя разлічэнні і ляжаць у аснове нашай палітыкі пры раздзеле даходаў, прызначаных на Беластоцкую сельскую гаспадарку. На гэты год прызначана 210 млн. зл. Прыбудзе больш 20 000 га лугоў і пасбішч з урэгуляваным водным рэжымам.

Але гэта яшчэ толькі пачатак вялікай працы. Што зрабіць, каб чэрпаць вялікія даходы з невычэрпнай крыніцы — за тыдзень.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

РЭАЛІЗАЦЫЯ ПРАПАНОЎ ВЫБАРШЧЫКАЎ

26 красавіка адбылася ў Гайнаўцы чарговая сесія павятовай рады нарадовай, прысвечаная справаздачы аб выкананні гаспадарчага плану і бюджэту ў павеце. Сярод іншых цікавых даных і лікаў увагу звяртае справа рэалізацыі прапаноў выбаршчыкаў. Ёсць 200 прапаноў. 96 з іх у мінулым годзе былі рэалізаваны. Частка з іх увайшла ў праграмы тэрытарыяльных рад і ў гаспадарчы план павета на 1963 — 65 гады. Прапановы датычылі ў пераважнасці электрыфікацыі, меліярацыі, направы дарог, школ, пабудовы крам і інш. З задавальненнем трэба адзначыць наступныя даныя, якія сведчаць аб увазе мясцовых улад да голасу выбаршчыкаў: за 1962 год на Гайнаўшчыне было электрыфікавана 38 вёсак, пабудавана 58 новых крам; зменліявана каля паўтары тысячы гектараў пасбішч, пабудавана каля 20 кіламетраў дарог за дзяржаўныя грошы.

(мл)

БОЛЬШ АКТЫЎНАСЦІ

(Працяг са стар. 2)

адносна працы БГКТ у павеце. Сакратар КП працу нашага таварыства ацаніў дадатна. Заярнуў ён таксама ўвагу на патрэбу папулярызавання традыцый польска - беларускай дружбы і на заданні гуртка. Гурток, сказаў тав. Пяхоўскі павінен актыўна ўдзельнічаць ва ўсім грамадскім жыцці вёскі.

Пасля спрэчак дэлегаты канферэнцыі выбралі новае 13-асабовае праўленне, 40 дэлегатаў на IV з'езд БГКТ і прынялі прапановы. Прапановы накіраваны на ажыўленне гуртоў, пашырэнне актыву, павелічэнне чытальніцтва беларускай літаратуры і «Нівы» і супрацоўніцтва з іншымі арганізацыямі.

ГП БГКТ на Канферэнцыі прадстаўляў сакратар Галоўнага праўлення Уладзімір Юзвюк. Вёў (спраўна) дэбаты член праўлення аддзела Мікалай Гайдук.

Пасля заканчэння канферэнцыі ўдзельнікі не з цікавасцю праслухалі і прагледзелі багатую мастацкую частку ў выкананні вучнёўскай мастацкай самадзейнасці бельскага беларускага ліцэя.

(рл)

БЕЛАРУСІЯНА

Палешукі

Загаловак кніжкі «Z dziejów Polesia». Апрацавана Ежым Тамашэўскім. Выдадзена Дзяржаўным навуковым выдавецтвам у 1963 г. Цана 25 зл.

Кніжка ахоплівае грамадска - эканамічную і нацыянальную структуру Палесся ў г.г. 1921—1939, г. зн. перыяд, калі значная частка Палесся належала да Польшчы.

Кніжка характарызуецца салідным аналізам, аб'ектыўная, удакументаваная. З яе старонак выходзяць краіна і людзі сярэдневякоўя. Прымітыўная гаспадарка, незнае жыццё, спосабы і прылады працы, як у першабытнай абшчыне: драўляная саха, выпальванне лесу пад новыя пасевы, адсутнасць грашовага гандлю.

Аб Палессі наогул кожны ведае, што было адсталае, беднае, забітае. Але так усебакова раскрываючай гэтае жыццё кніжкі яшчэ не даводзілася спатыкаць.

Надта цікавы раздзел аб нацыянальнай структуры Палесся, на якім у асноўным жывуць беларусы, і ў паўднёвай частцы — украінцы. Аўтар вядзе разважанні над паняццем «тутэйшы» як акрэсленнем нацыянальнай прыналежнасці. Аўтар пры гэтым раскрывае фактычны стан нацыянальнай свядомасці палешукоў і даходзіць у выніку аналізу да вываду, што пераважаючая частка «тутэйшых» — беларусы.

Кніжка, хоць аналізуе пытанні з навуковага пункту гледжання, напісана даступна і цікава.

(вл)

(Працяг са стар. 4)

— Губэ, — сказаў дырэктар, — памацайце яму рукі.

Аскер вымушаны быў падыйсці да Аўдзеева. Павекі сяржанта ўздрыганулі. Сумненняў не было — і Аўдзееў пазнаў Керымава. Што ж думае ён цяпер аб сваім былым камандзіры? Адно слова, і тады...

— Вам ён не падыходзіць, — звярнуўся да дырэктара шарфюрэр. — Вось яго картачка. Гэта селянін.

— Давайце наступнага, — сказаў Кюметц.

Аскер памалу адыйшоў ад палонных. Аўдзееў, не здрываючыся, глядзеў на яго. Але не сказаў ні слова.

Некалькі гадзін працягваўся адбор палонных. І ўвесь гэты час Аскер адчуваў на сабе свідруючы позірк Аўдзеева.

Нарэшце знявечаных адаслалі ў баракі. Афіцэры і Кюметц, размаўляючы, рушылі недзе ўбок і неўзабаве скрыліся за вуглом будынка.

Аскер астаўся адзін, пайшоў да «Мерседэса». Раптам нешта яго прымусіла азірнуцца. Ля ўвахода ў крайні барак стаяў сяржант Аўдзееў і глядзеў яму ўслед.

Іх раздзяляла метраў паўтараста. На плошчы больш нікога не было. Аскер апусціў руку ў кішэню і асцярожна выцягнуў кінжал з бліскучай ручкай. Кінжал мягка ўпаў на зямлю. Аскер нагой крыху прысыпаў яго пяском.

Працяг за тыдзень

137

101-шы ў ПЯНЬКАХ

5 сакавіка г.г. у Пяньках адбылася знамянальная ўрачыстасць. Мясцовы сельгасгуртоk атрымаў новы трактар, ужо чацвёрты па ліку. Але не гэта прыцягнула сюды жыхароў навакольных вёсак. Пяньkоўцы атрымалі 101-шы трактар у Беластоцкім павеце, які з'яўляецца перадавым на Беласточчыне па тэмпах механізацыі. 101-шы трактар перакaзаў старшыня Ваяводскага праўлення сельгасгуртоў Юзэф Родзік.

На здымку: фрагмент урачыстасці.

ГЭТА КАРЫСНА ЗАПОМНІЦЬ

Самая вялікая бібліятэка ў свеце — Ленінская бібліятэка ў Маскве. Яна налічвае 22 мільёны кніг на 173 мовах, у тым ліку на 89 мовах народаў СССР.

*

Самай маленькай бібліятэкай у свеце лічыцца бібліятэка ў індыйскім горадзе Амрытсары, дзе захоўваецца адна свяшчэнная кніга.

*

Самая вялікая кніга ў свеце — старажытны летапіс, высечаны на сценах храма ў Фівах (Грэцыя). Каменныя старонкі гэтага летапісу дасягаюць 40 метраў у шырыню.

*

Найбольшая колькасць папяровых старонак у Кітайскай Энцыклапедыі XVII века — у ёй 853.456 старонак.

*

Самай маленькай можна лічыць кніжку, якая выдадзена ў 1896 годзе ў Падуі (Італія). У ёй надрукавана пісьмо Галілея. Размер кнігі-малюткі — 16x11 міліметраў.

АПЕРАЦЫЯ З АДКЛЮЧАНЫМ МОЗГАМ

Дасягненні сучаснай хірургіі адкрылі доступ да сэрца чалавека. Тысячы людзей з прыроджанымі і набытымі парокамі сэрца былі вылечаны з дапамогай скальпеля. Хірургі пачалі шырока прымяняць гіпатэрмію — штучнае паніжэнне тэмпературы цела хворага перад аперацыяй. Пры ахаладжэнні замаруджваюцца жыццёва важныя біяхімічныя працэсы, якія адбываюцца ў арганізме, клеткі патрабуюць менш кіслароду. Значыць, без асаблівай шкоды для хворага можна скараціць прыток крыві і нават часова спыніць яго. Змяншаецца і небяспека вялікай страты крыві. Аднак гіпатэрмія — цяжкае выпрабаванне для арганізма, які і без таго аслаблены цяжкай хваробай. Яна можа пацягнуць за сабой сур'ёзныя пасляаперацыйныя ўскладненні, і чалавека з вылечаным сэрцам прыдзецца зноў лячыць.

Логіка тэорыі і шматгадовы шлях эксперыментаў на жывёлах дазволілі вядучаму савецкаму хірургу прафесару Аляксандру Вішнеўскаму, прафесару анестэзіёлагу Тыграну Дарбіняну і ўрачу Уладзіміру Партному зрабіць вывад: пры аперацыі на сэрца больш мэтазгодна ізаляваць галоўны мозг ад агульнай сістэмы кровазвароту.

Гэта адкрыццё сапраўды фантастычнае: штучнае кровазабеспячэнне галавы і клінічная смерць тулава, у час якой скальпель бесперашкодна ўхіляе дэфект на цёплым, часова «бяздыханным» сэрцы. Пасля заканчэння аперацыі, артэрыі, якія вядуць да галоўнага мозгу, зноў уступаюць у работу, і арганізм ажывае.

І вось — методыка аперацыі распрацавана да тонкасцей.

На аперацыйным стале дваццацідвухгадовая Галіна Блінава, якая пакутуе ад звужэння лёгачнай артэрыі. Аляксандр Вішнеўскі ўскрывае грудную поласць, падключае мініятурную сістэму штучнага кровазвароту мозгу ўсяго на 0,5 літра крыві. Цяпер чуваць толькі мерны рытм удара ў «малога штучнага сэрца», які забяспечвае адну галаву.

Праходзіць дзесяць доўгіх мінут. Віртуозна ўхіляе Аляксандр Вішнеўскі дэфект, падае знак асістэнтам, і тыя, не спяшаючыся, укладваюць цяпер назаўсёды пазбаўленае ад цяжкага пароку сэрца на сваё месца, сшываюць сасуды...

Так заканчваецца гэта аперацыя, першая ў свеце.

АДН

ДЗЕННІК КАСМАНАЎТА К. 7)

ПАРАШУТНЫЯ ВЫПРАБАВАННІ

20 ЛЮТАГА 1963 г. Пасля некалькіх дзён адсутнасці вярнуліся на сваю «базу». Узначальваў брыгаду Герман. Ён у нас стаў падпалкоўнікам. Пасля скачкоў многім трэба мяняць падвескі на нагрудных значках. Цяпер у кожнага «за душой» некалькі дзесяткаў скачкоў.

Цяпер успамінаецца наша першае знаёмства з інструктарам. Яго кароткая лекцыя аб значэнні парашутнага спорту, шчыра кажучы, тады не зрабіла на нас належнага ўражання, а галоўнае не выклікала ніякага захаплення. Колькасць скачкоў, якія мы зрабілі, будучы яшчэ ў страявых часцях, была даволі сціплая. Да частых скачкоў мы не прывыклі, ды і, калі сумленна прызнацца, сярод нас, бадай, не было вялікіх энтузіястаў парашутнага спорту, хоць у кожны палёт на самалёце мы бралі з сабой парашут. Такое жалезнае патрабаванне інструкцыі.

Вось і атрымаўся свайго роду парадокс: любоў да галавакружнага палёту і стрыманасць да вісення пад купалам. Нярэдка, задумваўся, чаму так атрымліваецца? Напэўна ўся справа ў псіхалогіі.

Парашут нам даецца для крайняй неабходнасці. І наўрад ці можна знайсці лётчыка, які б пакінуў самалёт, не выкарыстаўшы ўсё магчымае і нават немагчымае для выратавання машыны. Бывала ж так і ў гады мінулай вайны, ды і ў дні мірнай вучобы, калі ў паветры стваралася аварыйная сітуацыя, з якой не было выйсця, апрача катапультавання, а лётчык марудзіў. Усё выпрабуе, сабраўшы волю, мужнасць, пойдзе на рызыку, але не адмовіцца ад спробы любымі сіламі захаваць машыну — дацягнуць да аэрадрома, пасадзіць на паласу ці грунт, на «жывот» ці на адно кола.

Пазнаёміўшыся з нашымі «парашутнымі» біяграфіямі, Мікалай Канстанцінавіч (так завуць інструктара) зморшчыўся і са шчырым жалем сказаў:

— Дрэнна!

Мы маўчалі, а ён, крыху памарудзіўшы, дадаў:

— Так справа не пойдзе...

Пачалі надрабляць. Трэніраваліся на розных прыладах. Слухалі гісторыі аб парашутыстах, якія з захапленнем расказваў інструктар. А яму было што расказваць — заслужаны майстар спорту, неаднаразовы чэмпіён Саюза, удзельнік шматлікіх міжнародных спаборніцтваў. Але ўсё-такі любоў да парашутызму ішла да нас не простай шырокай дарогай, а блукаючы кружнымі шляхамі. Першы выезд на аэрадром не выклікаў радасці, але мы — народ вайсковы, калі загадана — трэба скакаць.

Перад скачкамі настрой у мяне, ды і ў другіх хлопцаў быў няважны. Потым быццам супакоіліся. Узляцелі. А калі наш самалёт падыходзіў да зададзенага раёну, сэрца зноў зашчымела. Я першы павінен быў пакінуць борт самалёта. Але хваляваўся не адзін я. Сустрэўшыся позіркам з інструктарам, зразумеў, што надышоў час. Я марудзіў, чамусьці пачаў папраўляць лямкі, потым шлемафон. Намагаўся выглядаць спакойным і абыякавым, але скакаць чартоўскі не хацелася.

І тут цвёрды і катэгарычны загад інструктара:

— Пайшоў!

Я ступіў наперад, з пачуццём, з якім чалавек ступае ў бяздонне.

Калі крануўся нагамі зямлі, захацелася паспрабаваць яшчэ раз, каб паўтарыць усё спачатку, але ўжо з поўнай свядомасцю адбываючагася.

А ёсць сярод нас і такія, хто з першага разу з лёгкай вольнасцю ішоў да люка, весела ўсміхаўся і, кінуўшы на хаду вясёлы жарт, нырай за борт.

Скакалі многа. Спачатку над стэпам, потым у ваду. Гэта аказалася не так ужо проста. За некалькі метраў да вадной паверхні трэба паспець адшпіліць карабіны лямак, выслабаніцца ад купала, каб ён цябе не накрыў, а затым з галавой пайсці пад ваду. Ніхто не ўхіліўся ад такіх «прыемнасцей».

Скакалі з-за воблакаў і ўначы. Апошнія скачкі былі зімой. У мароз на вышыні шмат халадней, чым на зямлі. Але холад не перашкода. Цяжэй скакаць уначы: зямлі не відаць, вывальваешся з люка ў цёмную невядомасць. І ўсё-такі мы прывыклі да гэтага. Скакалі спакойна, без асаблівых эмоцый. Яны, як гавораць нашы ўрачы, набылі ўстойлівы характар.

(«Авіяцыя і касманаўтыка»). Працяг будзе.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

ВЫХАВАННЕ Ў ІНДЗЕЙЦАЎ

У глыбіні бразілійскай пушчы жыве індзейскае племя Інан, якое амаль не сустракалася яшчэ з сучаснай культурай.

Калі народзіцца хлопчык, нясуць яго ў лес для, так званага, «ядавітага выпрабавання». Маленства пакідаюць на цэлы дзень у кошыку ў месцы, дзе вядуцца ядавітыя змеі. Калі ніякая змяя не ўкусіць дзіцяці, абазначае гэта, што перад ім будучыня. Праз паўгода дзіця праходзіць наступнае выпрабаванне — «воднае». Кідаюць яго ў глыбізну, поўную драпежных рыб. Калі дзіця адразу не ўтопіцца або не заядуць яго пражэрлівыя рыбы, тады абазначае гэта, што яно спадабалася багам. Зразумела, што ў ваду акунаюць дзіця толькі на кароткую хвіліну...

І вось хлопчык дарастае да трох год. Уручаюць яму лук, якім прабуе паляваць за птушкамі. Затым памагае ў хатняй працы — носіць дровы, выбірае яйка дзікіх птушак. Увесь час ён заняты работаю. На восьмым годзе жыцця чараўнік прабівае хлопчыку губу завостранай косцю. Хаця і баліць моцна, але малыш ганарыцца гэткай першай мужчынскай аздобай. А калі хлопец дарасце да дванаццаці год, адбываецца ў ягоным жыцці пераломны момант: Свята Ініцыяцыі. Напачатку адбываецца вялікае паляванне, у якім прымае ўдзел уся вёска. У час такой урачыстасці перад сабранымі хлопцамі — дванаццацігодкамі выступае з прамовай чараўнік, які дае ім наказ, каб забыліся пра ўцехі дзяцінства і пакінулі вёску на доўгі час. Праз некалькі год забаронена ім пад страхам пакарання смерцю адведваць свае сем'і.

Пасяляюць іх у асобнай частцы вёскі, у буданах, дзе гаспадараць дзядулі, нежанатыя мужчыны і ўдаўцы. Жанчынам і дзецям сурова забаронена прыходзіць туды. Будучыя ваяўнікі спяць голымі на зямлі, харчуюцца тым, што здабудуць у паляванні; вывучаюць гісторыю племені, якую расказваюць ім старыя, вучацца абрадных спеваў, размалёўваюць цела, будуюць лодкі, вучацца распазнаваць лекавыя расліны, рабіць лукі і стрэлы. Прытым адбываецца бязлітасная фізічная трэніроўка: носяць цяжар на вялікія адлегласці, бегаюць праз джунглі, вяслуюць па рэках да ўпаду сіл, плаваюць і ныраюць у небяспечных водах. Найлепшыя і найсмялейшыя з іх назначаюцца правадырамі груп.

Юнакі вырастаюць вытрымалымі ваяўнікамі. Чакае іх яшчэ адно выпрабаванне: трэба пранікнуць на тэрыторыю суседняга варожага племені. І ў доказ таго прынесці адтуль насенне расліны, якая расце толькі ў суседзяў. У выпадку, калі трапіць ён у чужыя рукі, гіне страшнай смерцю. А калі вернецца жывым, тады становіцца сапраўдным ваяўніком. Сваё цела размалёўвае яскравымі колерамі. Але ўсё яшчэ нельга яму ўваходзіць у вёску, а толькі можа хадзіць (шпацыраваць) па наваколлі. Тым часам, за такімі шпацыруючымі маладымі ваяўнікамі пільна сочаць дзяўчаты. І калі каторай з іх спадабаецца хлопец, тады запрашае яго да хаты бацькоў. Адбываецца супольны і вельмі ўрачысты абед, пад час якога хлопец упершыню разглядае будучую жонку. Пасля абеду маладыя застаюцца тры дні без ежы. За гэты час могуць свабодна разысціся, калі адно другому не спадабаецца. Але калі ўсё адбудзецца шчасліва і малады мужчына гатоў застацца на чацвёртую ноч, тады лічыцца, што яны пажаніліся. Маладажоны пражываюць у цесця да моманту нараджэння першага дзіцяці. Затым індзеец будуе сабе ўласную хату.

Разводаў не бывае. А старыя індзейцы цвердзяць, што хуліганства сярод маладых здараецца вельмі рэдка. Вось як!

а-ся

Трыбуна чытачоў

СПРАВЫ ЛЕКАРСКАЙ АПЕКІ

Усе ведаюць, якое вялікае значэнне мае пункт аховы здароўя на вёсцы. Гэта першая дапамога ў няшчасным выпадку, тут можна набыць лякарствы, сродкі для дызенфекцыі, тут праводзяцца прышчэпкі, тут жа можна атрымаць і добрую лекарскую параду.

У Пасынках ад 1952 года існуе пункт аховы здароўя. У ім працуе фельчар Аляксандр Маркевіч. Усе жыхары Пасынак і навакольных вёсак удзячны свайму фельчару. Ён гледзячы на ксёндз надвор'е, на пару дня ці ночы, ён едзе да хворага, калі на гэта ёсць патрэба, і ратуе яго.

А цяпер Аляксандр Маркевіч акунуўся яшчэ і ў грамадскую працу. 5 сакавіка ў школе адбыўся арганізацыйны сход гуртка ПЦК, адразу ж запісаліся ахвотныя на курс. Выклады вёў наш фельчар Аляксандр Маркевіч. На курсе слухачы знаёміліся з метадамі лячэння, з першай дапамогай у няшчасных выпадках.

Усе слухачы курса добра здалі экзамен. Цяпер кожны былы ўдзельнік курса з'яўляецца членам гуртка ПЦК, а ў вёсцы арганізаваўся санітарны пункт.

Ул. Весялоўскі
Пасынкі

За пачуццё гаспадарнасці

Пачатковая школа ў Гацьках ад наймалодшых год развівае ў вучняў пачуццё ашчаднасці. Тут усе вучні ад першага да сёмага класаў уключна складаюць грошы на ашчадную кніжку. Ужо на працягу пяці год гацькоўская школа займае першае месца ў Бельскім павеце ў галіне ашчаднасці. Усе 79 вучняў маюць разам у школьнай касе ашчаднасці больш 25 тысяч злотых.

Гацькоўская школа прывівае любоў і пашану да працы. Два гады таму назад былі засаджаны школьнікамі таполі. У гэтым годзе школа прадала таполі дарожнаму аддзелу прэзідыума ПРН у Бельску і атрымала за гэта каля 6 тысяч злотых. Гэтая сума таксама зложана на ашчадную кніжку. За гэтыя 6 тысяч злотых школьнікі выедуць на экскурсіі.

Так настаўнікі ў Гацьках развіваюць у дзяцей умеласць добрага гаспадарання грашыма, развіваюць культуру асабістых выдаткаў. А пачуцці ашчаднасці вельмі патрэбныя будуць у будучыні для кожнага, бо ашчаднасць з'яўляецца адной з найлепшых якасцей чалавека.

мх

Драмгуртон з Рэпіск

Нядаўна ў Рэпісках адбылося першае выступленне мастацкага гуртка, які выступаў з п'есамі «Боты» і «Пярэстая Красуля». У праграме гуртка былі таксама маналогі, сцэнкі з жыцця вясковцаў, вершы, беларускія і рускія прыпеўкі і песні. Зала была перапоўнена жыхарамі нашай вёскі і іншых. Сабралася каля 100 гледачоў. Праграма нашых маладых артыстаў вельмі спадабалася гледачам. У склад драмгуртка ўваходзіць 13 асоб.

Першае выступленне ў сваёй вёсцы заахвоціла моладзь да выезду ў навакольныя вёскі.

Жадаем маладому гуртку добрых поспехаў у працы.

Міша Тэлешэўскі
Рэпіска

Вясковы электрамеханік

Свеціць электрычная лямпачка ў хаце і раптам яна гасне. Не гараць і іншыя. Штосьці сталася, сапсавалася. Ідзем і глядзім коркі каля лічніка. Адвінчваем і бачым, што ў абодвух корках дроцікі ў парадку. Значыць, аварыя сталася на электрычным слупе або ў правадах. У такіх выпадках сяляне паведамляюць павятовых электрамеханікаў.

На Сакольшчыне ў грамадах Шудзялава, Крынкі, Гурка і Гураны ва ўсіх вёсках добра знаюць электрамеханікаў Аляксея Касацкага з Крынак і Івана Сітко з Крушынян, якія на кожны сігнал сялян аб няспраўнасці электрычнай сеці прыязджаюць матацыкламі і рамантуюць. У іх заўсёды шмат работы, таму што апрача рамонту электрычных правадоў пабіраюць яны ад гаспадароў аплату за спажытую энергію. Работа іх непрыкметная, многімі нават не заўважаецца, але яна вельмі важная для жыхароў вёскі.

мх

У БЕЛАВЕЖЫ АСФАЛЬТ

Надзвычай выгодны і маляўнічы адрэзак шашы Гайнаўка — Белавежа атрымаў яшчэ восенню мінулага года асфальт. Асфальт пракладзены аднак толькі да асады. І таму зараз у Белавежы рыхтуюцца да асфальтавання дзве вуліцы: Крыжы і Застава, аж да Стачка. У самым парку, акрамя прац, звязаных з пяцігадовым планам перабудовы парку, незалежна ад яго, ідзе генеральны рамонт турыстычнага дома ПТТК.

За мінулы год Белавежу наведала 47 тыс. 600 турыстаў, у тым ліку 1000 турыстаў з зарубежных краін.

(мл)

ДА УВАГІ ЗАЦІКАЎЛЕНЫХ

Беластоцкі Клуб Міжнароднай кніжкі і друку, папулярна званы МПіК-ам, мае на сваім складзе цэлыя камплекты савецкіх часопісаў, якія бясплатна можа перадаць кожнай грамадскай бібліятэцы ці бібліятэчнаму пункту. Ёсць між іншымі камплекты часопісаў «Беларусь», «Работніца і Сялянка», «Огонёк», «Советский Союз» і г.д. У іх апрача займальных матэрыялаў чытач знойдзе прыгожыя карціны, а таксама народныя вышыўкі і выкрайкі.

Мы са свайго боку раім выкарыстаць такую аказію. Падаем адрас Клуба: Klub Międzynarodowej Prasy i Książki, m. Białystok, ul. Sienkiewicza 3.

(ся)

ПРЫКЛАДНЫ ГС

Нядаўна адбыўся агульны сход дэлегатаў у Бельскім ГС-е, на якім былі падсумаваны дасягненні за 1962 год. За мінулы год ГС выпрацаваў чыстага даходу на суму 1.300.000 зл. Безумоўна, гэта добрыя вынікі, калі зважыць тое, што ёсць нават такія ГС-ы, якія сядуць на дэфіцытах. У мінулым годзе Бельскі ГС меў яшчэ вышэйшыя даходы, а менавіта 1.600.000 зл.

Такія высокія даходы ГС атрымоўвае дзякуючы добрай працы праўлення і рэвізійнай камісіі ГС-у.

(мх)

НА БЯДУ ШМАТ НЕ ТРЭБА

Над ракой Арлянкай на шашы Бельск—Гайнаўка будуецца новы мост. На час будовы зрабілі часовы мост для аб'езду. Глiністая дарога аб'езда вельмі гразкая. Страгнуць штодзень машыны. Нядаўна ехаў ПКС з Гайнаўкі, застраг, схіліўся набок і ледзь не зваліўся ў рэчку. Да бяды было недалёка. Ці не можна было б хоць трошкі палепшыць аб'яздную дарогу? Мост можа ж будавацца некалькі год! А з такой сітуацыяй жартаў няма. Няшчасце можа здарыцца кожны дзень.

Сцяпан Грыгарук
в. Галады

ССМ БУДУЕ АГРАНАМОЎКУ

Ваяводскае праўленне Саюза сялянскай моладзі выступіла з прапановай збудаваць на Беласточчыне агранамоўку ССМ (ЗМВ). Агранамоўка будзе пабудавана ў тым павеце, дзе павятовае праўленне ССМ збярэ на яе найбольшую суму грошай. Зараз разгортваецца спаборніцтва паміж паветамі. Першае месца ўжо некалькі месяцаў трымае Бельск, які сабраў ужо 30 тысяч зл. Там, дзякуючы арганізатарскай ролі павятовага праўлення ССМ, паасобныя ўстановы і далей пераказваюць пэўныя грашовыя сумы на пабудову агранамоўкі. Другое месца займае Аўгустоўскае павятовае праўленне ССМ, а трэцяе — Сямяціцкае.

(мх)

НАШАЕ «ПЕКЛА»

Аб дарозе Навіны — Катлоўка цяжка нават успомніць. Ёю ездзяць людзі з Катлоўкі, Забалацця, Лапухоўкі, Вялікіх Тынявіч і Дэратынкі. Ніякая машына не праедзе па гэтай дарозе. Гэта не дарога, а рака рэдкай гойдаючай гліны. Мясцовыя людзі называюць гэтае месца «пеклам».

А дарогі той усяго толькі 650 метраў. Дарожніка няма, няма каму арганізаваць нават папраўку дарогі. Хай бы прыехаў хто-небудзь з аддзела камунікацыі, глянуў на нашае «пекла».

Зіна Ялінік
в. Навіны

ПУНКТ СКУПУ МАЛАКА У СВАЕЙ ВЕСЦЫ

Вазіць штодзень малако з Кабылянкі ў Мікалова невыгодна і займае шмат часу. Цяпер людзі вырашылі арганізавацца ў сябе ў вёсцы, у Кабылянцы, пункт скупу малака. У новай хаце Яна Снарскага пабялілі вялікі пакой і Антон Расяк пачаў прымаць малако.

Малако сюды возяць людзі не толькі з Кабылянкі, але і з Лесанкі, Азяблаў, Курылаў.

І проста, і блізка, і выгадна цяпер здаваць малако.

Ірэна Амброжэй
Кабылянка

Дарагое **Сэрцайка!**

Жыву ў вёсцы А. Маю 18 год. Скончыла пачатковую школу. Далей не пайшла вучыцца, хаця ў пачатковай школе вучылася добра. З Васем ходзім ужо 5 год. Кахаем адзін другога. Вася мае 20 год. Вучыцца ў вышэйшай школе. Вася ўсё ў лістах запэўнівае мяне, што калі скончыць школу, ажэніцца са мной. Ён будзе мець добрую спецыяльнасць і на гаспадарцы не думае быць. Бацькі мае таксама любяць Васю. Я Васю кахаю і шкада мне яго пакідаць. Бо я ўсё думаю аб школе. Замуж яшчэ хопіць часу выйсці. Думаю паступіць у завочны агульнаадукацыйны карэспандэнцыйны ліцэй у Беластоку.

Дарагое Сэрцайка, парай мне, што рабіць, ці выходзіць замуж за Васю, ці пайсці далей вучыцца і забыць Васю? Сэрцайка, прашу сваёй парады.

Галіна з вёскі А.

Дарагая **Галіна!**

Не бачу тут патрэбы кідаць Васю. Можна ж пагадзіць адно з другім. Калі ў вас ўзаемнае каханне, Вася напэўна пачакае на цябе пару год. І гэта яшчэ тым лепш, што Вы абое ўпэўніцеся ў сваім каханні. Вы ж яшчэ маладыя, і таму цяжка сказаць, ці гэта ў вас сапраўднае каханне. Час няхай будзе вам праверкай.

Вельмі мне падабаецца, што ты вырашыла вучыцца. У жыцці ўсяляк здараецца, і таму трэба быць прыгатаванымі на цяжкасці, якія могуць здарыцца ў будучыні.

Раю не адмаўляцца ні ад навукі, ні ад Васі.

СЭРЦАЙКА

КІНО

Праграма на 20—26.V. 1963 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„W obcym kraju" (jugosł.), 21—22, „Globke — biurokrata śmierci" (NRD), 23—24, „Bariera ognia" (radz.), 25—26.

Кляшчэлі
„Champion" (USA), 21—23. „Szkolna miłość" (czeski) 24—26.

[illegible]
„Futrzany gang" (angl.) 25—26.

Нараўка
„Dwaj panowie N" (polski), 22—26.

Чаромуха
„Dwie strony medalu" (angl.), 21—23, „Spóźnieni przechodnie" (polski), 24—26.

Чыжы
„Komedianty" (polski), 22—26.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Z soboty na niedzielę" (angielski), 22—26.

Бранск
„Przygody Munchhausena" (angl.), 21—23, „Na białym szlaku" (polski), 24—26.

[illegible]
„Dziewięć dni jednego roku" (radz.), 25—26.

[illegible]
„Alibi nie wystarczy" (czeski), 22—26.

[illegible]
„Bitwa o Kozi Dwór" (polski), 22—26.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Skrawek błękitnego nieba" (jugosł.), 21—23. „Ogniomistrz Kaleń" (polski), 24—26.

Міхалова
„Dwie strony medalu" (angl.), 21—23, „Głos z tamtego świata" (polski), 24—26.

Супрасль
„Hotel du Nord" (francuski), 21—22, „Orkiestra wojskowa" (węgierski), 23—24, „Trudne lata" (włoski), 25—26.

Чорна Беластоцкая
„Śladami Ikara" (radz.), 21—22, „Dobry wojak Szwejk" (czeski) 23—24, „Winowajca nieznany" (rumuński), 25—26.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Ulica Andrzeja Krutikowa" (radz.), 21—23, „Bariera ognia" (radz.), 24—26.

Міляйчыцы
„SOS na Pacyfiku" (angl.), 21—23, „Spóźnieni przechodnie" (polski), 24—26.

Нурэц
„Z iskry rozgorzeje płomień" (radz.), 21—23, „Ogniomistrz Kaleń" (polski), 24—26.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Mandacik proszę" (włoski), 21—23, „O dwóch takich, co ukradli księżyc" (polski), 24—26.

Сухаволя
„Jons i Erdme" (NRF), 21—23, „Mężczyźni na wyspie" (polski), 24—26.

Шудзялава
„Historia żółtej ciżemki" (polski), 22—26.

Янаў
„Pan i Astrolog" (czeski), 21—23, „Dziewczyna z dobrego domu" (polski), 24—26.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Katastrofa" (węgierski), 25—26.

Новы Двор
„Sprawcy nieznani" (włoski), 25—26.

У м. Нараў у днях 20—26.V. фільмы высвятляцца не будуць.

Ніва

Adres redakcji: Białystok ul. Wesołowskiego 1.
Telefony: red. naczelny 25-88, centrala 37-41 do 43.
Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-181 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.
Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46. Nr konta PKO 1-6-100024.
Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 7-6-81. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie i 5 $ — w USA.
Nakład 5458 Bltk A 3

ГЛЫБОКІ ВЫВАД

«У сувязі з тым, што клапы парушаюць нармальны адпачынак людзей, знішчэнне клапоў з'яўляецца бясспрэчна неабходным мерапрыемствам.»

(З падручніка па дэзінфекцыі).

✲

СЛАВА

Гутарка паміж Чарлі Чаплінам і Альбертам Эйнштэйнам.

Эйнштэйн: Мяне асабліва захапляе інтэрнацыянальны характар вашага мастацтва. Увесь свет захапляецца вамі, таму што ўсе разумеюць вас.

Чаплін: Ваша слава яшчэ больш незвычайная. Увесь свет захапляецца вамі, хоць ніхто вас не разумее.

✲

ПРЫЧЫНА

— Чаму ты не выходзіш замуж за Сяргея?

— Проста не ведаю, што рабіць: мужчына ён выдатны, цікавы, але не ўмее гатаваць.

✲

НЯКЕМЛІВЫ ЛЕКАР

— Доктар, прыязджайце як найхутчэй, умаляю, у маёй жонкі сляпая кішка.

— Не хвалюйцеся дарам. Я асабіста два гады назад выразаў вашай жонцы сляпую кішку. Ці вы чулі калі-небудзь, каб у чалавека з'явілася другая сляпая кішка?

— А вы ніколі не чулі, што ў чалавека можа з'явіцца другая жонка?

ВЫГОДА

З аўтобуса выходзіць жанчына. Кандуктар крычыць ёй услед:

— Вы забылі ў машыне скрутак!

—Не турбуйцеся, мой муж працуе ў бюро знаходак. Гэта яго снеданне.

* ✲ *

КУР'ЁЗЫ

Нядаўна пяцёра маладых людзей з Кройдана (прадмесце Лондана. — Рэд.) устанавілі новы сусветны рэкорд 1963 года па разбіванню піяніна з дапамогаю малатка. Пры гэтым быў паказаны выдатны вынік — адна мінута сорак пяць секунд. Леташні рэкорд, устаноўлены студэнтамі Дэйтройта, быў многа горшы — чатыры мінуты і пяцьдзесят адна секунда.

«Юманітэ».

Новы рэкорд працягласці выступлення з трыбуны ў амерыканскім сенаце ўстанавіў прадстаўнік дэмакратычнай партыі сенатар Вільям Проксмайр. Яго прамова супраць прызначэння аднаго з нафтапрамыслоўцаў членам камітэта па энергетыцы цягнулася трыццаць тры гадзіны.

«Вохенпост».

ДУМКІ ЯСЬКІ АПАЛОНІКА

Гнаў самагонку, пакуль удавалася,
А цяпер адседжвае, бо не ўдалося.

✲

Скупому ўсё жывот баліць,
бо нават бульбы з пяску не мые...

✲

Гарманіста ведае ўся акруга:
цягне гарэлку, бы малако.

✲

Гультаю ад ляжання плечы баляць.

✲

Языком увесь свет абскача
а да суседа на панадворак не зойдзе.

БЕЗ СЛОЎ.

— Гэта кватарант знізу. Пытае, калі адпраўляецца апошні поезд?..

— Эй, прыяцель! Якой маззю ты карыстаешся?

СВЯЦІЛА

Гарбуз, бы месяц круглабокі,
Ляжаў у роздуме глыбокім
І пазіраў на неба:
— Што я? Каму патрэбен?
Ляжы і спей увесь свой век,
Хоць будзе рады чалавек,
Калі сарве цябе з грады,
Ды што тады?
Тады (ён гэта добра ведаў)
Не застанецца нават следу.
А чым за месяц горшы я?
Ён па памерах мне раўня.
Таксама жоўты, круглабокі,
Мо' справа ў тым, што ён высока?
І я магу свяціць, як трэба.
Узлезці б толькі мне на неба. —
Не доўга думаючы — скок!
Ды са страхі зваліўся
І — разбіўся.
Калі няма ні таленту, ні сілы,
Не лезь, браточак, у свяцілы.
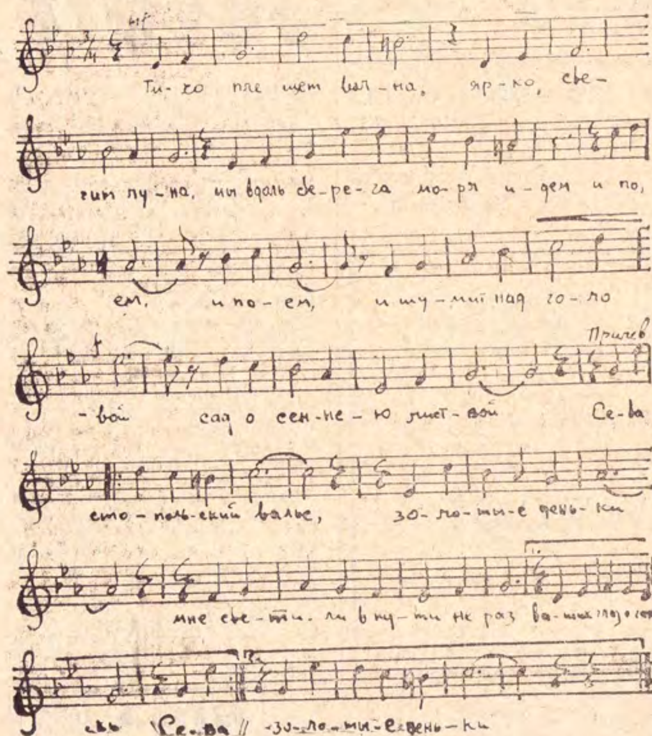
Алена КОБЕЦ-ФІЛІМОНАВА

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе **Мечыслава Шэршановіча** з Заблудава, Беластоцкага павета, змяшчаем папулярную савецкую песню

Севастопольский вальс

Слова Г. Рублева — Музыка К. Листова

Тихо плещет волна,
Ярко светит луна,
Мы вдоль берега моря идем
И поем, и поем,
И шумит над головой
Сад осеннею листвой

Припев:

Севастопольский вальс
Золотые деньки;
Мне светили в пути не раз
Ваших глаз огоньки.
Севастопольский вальс
Помнят все моряки.
Разве можно забыть мне вас,
Золотые деньки!

На Малахов курган
Опустился туман.
В эту ночь мы на пристань пришли
Проводить корабли.
И с тех пор в краю любом
Вспоминал я милый дом.

Припев.

Мы вернулись домой
В Севастополь родной.
Вновь, как прежде, каштаны в цвету,
И опять я вас жду...
Вдоль бульваров мы идем
И, как в юности, поем.

Припев.

У ЛАЗНІ

Вясковая лазня не гарадская, дзе дазваляюць за пяць злотых намыліцца і чакаць гарачай вады.

Наша лазня паліцца двойчы ў месяц і ўваход у яе бясплатны. Жыхары нашы не згадзіліся за мыццё плаціць.

— Мы лазню будавалі, — кажуць, — мы ў ёй і свае парадкі завядзем.

Лазня наша — фірма дэмакратычная, з цалкавітым раўнапраўем, без чыноў і розніц. Гэта мае магутны ўплыў на самаадукацыю. На вуліцы некаторыя грамадзяне важнічаюць, насы задзіраюць і выяўляюць іншыя, не менш дурныя перажыткі мінулага. А трапіць такі ў нашу лазню — не пазнаеш чалавека. Голы, сагнуўшыся, дробненька тупае да тазікаў і ад фанабэрыі ў яго следу не застаецца.

Неяк павятовы інспектар высадзіўся ў нашай вёсцы акурат, калі лазня дзейнічала. Для падарожніка лазня даражэй за чыстую бялізну, таму і пажадаў інспектар паспрабаваць вясковай лазні.

У прылазніку зложыў адзежу і ўвайшоў у парыльню ў чым маці радзіла.

Кастусь шлёпнуў інспектара па месцайку, якое ніжэй спіны, і крыкнуў:

— Эй, сланаваты, адчалівай ад майго тазіка!

Інспектар пакорна ўступіў. А хай паспрабаваў бы хто шлёпнуць яго адзетага, бомбай бы ўзарваўся.

У гэты час цётка Луша прынесла ў лазню бярозавыя венікі. Інспектар прыкрыў далонямі саромнае месца і абураецца:

— Якая агіда, у мужчынскую лазню ўваходзяць жанчыны!

Кастусь тлумачыць яму:

— Цётка Луша не якая-небудзь жанчына, а пасыльная нашай рады. Па сумяшчальніцтву выконвае абавязкі і лазеншчыцы... Давайце, грамадзянін Галапупіч, пашарую вас венічкам.

— Мае прозвішча Іголка, — папраўляе інспектар.

— Усё роўна, — адзываецца Кастусь, — нам голым зашываць няма чаго. Мыемся ў лазні без пашпартоў і прозвішча не пытаем. Залазце, грамадзянін, ды не бойцеся, пара касцей не ломіць.

Скрыўся інспектар у воблаках пары, за ім Кастусь з венікам.

Спачатку даносілася да нас пахлопванне веніка, самазадаволенае пакракванне, а потым скаціўся ўніз Кастусь.

— Ратуйце! — крычаў. — Грамадзянін прыезджы канае!

Перацягнулі мы інспектара ў прылазнік, халоднай вадой пакрапілі. Апрытомнеў ён і кажа:

— Чартоўская сіла ў бярозавым веніку.

— Гэта ад гарачай пары, — вытлумачылі. А ён, усміхаючыся шчасліва, гаворыць:

— Памаладзеў на дзесяць год, толькі сёмы пот з мяне сходзіць.

Кастусь адказвае:

— З лазні сухім ніхто не выходзіць, а ў нас асабліва густая пара — лазеншчыца стараецца.

Памаглі мы адзецца інспектару. Ён пачаставаў нас цыгарэткамі і развітаўся.

Так-та, людзі добрыя, слабыя сэрцам не вытрымліваюць нашай лазні.

Дзядзька Лявон

НЯМА ДЗВЮХ КЛЕПАК

Муж усё наракаў, што баба без клепкі. Калі мужа не было дома, бачыць жонка, што вёскай едуць людзі і вязуць лазіну. Спыніла тых людзей і пытае:

— Вы, людзі добрыя, часам не бандары?

— Бандары, а навошта табе?

— Муж мой гаворыць, што ў мяне няма клепкі, то, можа б, вы мне ўставілі, а я вам дам сала, кашы і пірагоў.

Мужчыны пераміргнуліся, і адзін кажа:

— Я бачу, што ў цябе дзвюх няма.

— Ну дык што — ўстаўце дзве, а я вам заплачу.

Мужчыны да шыі прыклалі дзве дашчэчкі і далі нешта такое, як абручык.

Баба дала ім сала, кашы і пірагоў.

Прыехаў муж з поля, глянуў на жонку і кажа:

— Што гэта ты на галаву начапіла?

— Эгэ, ты казаў, што я без клепкі, а ў мяне дзвюх не было. Дык вось бандары праязджалі сялом, я папрасіла, і яны мне ўставілі. Я ім дала за гэта сала, кашы і пірагоў. Ужо не скажаш, што я без клепкі.

— Мой муж кінуў курыць.

— О! У яго моцны характар!

— У яго? У мяне!

